

Exposición e experimentos no salón de actos durante a IV Semana da Ciencia. / IRIA CHAPELA

Un centro con 50 anos de vida que participa en proxectos integradores

A participación no Faro da Escola e a IV Semana da Ciencia poñen en común o traballo e o esforzo de toda a comunidade educativa do CPI de Cova Terreña

PÁX. 10

A Física e a Química do mar

O lema "O mar que nos une" é o fío condutor das actividades do centro ao longo do curso escolar

PÁX. 22

ÁFRICA GONZÁLEZ

Catedrática e doutora de Inmunoloxía

Visita para impartir unha charla sobre ciencia e igualdade

"Non pasa nada por equivocarse"

PÁX. 16

África González. / D. TORRES

Baiona, unha vila cun patrimonio natural e cultural

Historia e contorna natural salientábeis

PÁX. 2

Un centro vinculado coa creación literaria

Anxo Iglesias e Titimoki, entre outros, visitan ao alumnado

PÁX. 8

Múltiples culturas e nacionalidades no centro

PÁX. 11

Intercambio escolar coa localidade de Pornic-Francia

PÁX. 12

O traballo imprescindible do persoal non docente

"Hai que ter vocación e implicación"

PÁX. 30

Obradoiro "Poemas Vivos"

A manipulación de distintos materiais dan como resultado a representación dos poemas de Rosalía de Castro

PÁX. 14

Alumnado de Ed. Infantil durante o obradoiro. / ANA BARREIRO

Deputación Pontevedra

avanza

VITRASA

CONCELLO DE VIGO

FCC

Vegalsa

COLABORAN

XERAIS

CSIC

Baiona, unha vila cun patrimonio natural e cultural único en Galicia

O patrimonio natural, cultural e histórico da vila de Baiona, que conta con elementos únicos, está considerado coma un dos máis importantes en Galicia

4º ESO / Baiona

Baiona é un concello único, un concello singular pola contorna en que se inscribe e polas xentes que o habitan, persoas que viven namoradas da súa baía e do mar que baña as súas praias. Neste artigo imos realizar un percorrido por algúns destes espazos, e mais polos monumentos e edificios únicos que alimentan o seu histórico pasado. Un dos espazos máis singulares é o esteiro da Foz, un hábitat natural compartido cos concellos de Nigrán e Gondomar situado na desembocadura do río Miñor, do río Groba e do río Belesar. Foi incluído dende 1999 na Rede Natura 2000 da Unión Europea pola súa calidade ambiental e paisaxística e por ser zona de refuxio dunha gran variedade de aves acuáticas, especialmente limícolas.

Ocupa una extensión de 91,85 ha estendéndose dende a Xunqueira ata a súa entrada na baía de Baiona,

O esteiro da Foz do Miñor é un espazo singular para as aves

Esteiro da Foz do Miñor, punto privilexiado para a observación de aves. / ANXO X. RAJÓ

xunto á praia da Ladeira. A ría presenta partes areosas e marismas. A súa vexetación está composta principalmente por xuncos. Durante a marea alta este lugar é coma un lago, resgardado dos ventos dominantes, grazas ao areal da praia de Ladeira e do monte Lourido, o que o converte nun lugar privilexiado para a práctica

dalgunchas actividades acuáticas. O humidal da Foz é tamén fonte de recursos marisqueiros. Un paseo peonil, desde a praia de Ladeira en Baiona ata o monte Lourido, permite percorrer toda a súa periferia. A ponte románica da Ramallosa: un tesouro medieval en Galicia. Situada entre os concellos de Nigrán e Baiona, a ponte románica da Ramallosa éríxese coma un imponente símbolo do patrimonio histórico galego. Construída no século

XIII, esta ponte de pedra atravesava o río Miñor, unindo ambas localidades. A súa arquitectura, caracterizada polos seus dez arcos de medio punto e apuntados, reflicte o paso do románico tardío ao gótico cedo. Declarada Ben de Interese Cultural en 1994, a ponte non só destaca polo seu valor patrimonial, senón tamén pola súa beleza paisaxística, pois está rodeada por unha contorna natural exuberante. Máis aló do seu atractivo visual, a ponte

tamén alberga unha curiosa lenda. Cóntase que as mulleres que tiñan dificultades para concibir pedíronlle ao primeiro home que cruzase a ponte que lles botara auga na barriga con auga do río. As praias baionesas son a punta de lanza do turismo desta zona. Unha das máis relevantes é a praia da Barbeira, que se localiza entre o Club de Iates e a praia da Ribeira, separada polo baluarte do Cantiño, pertencente á fortaleza de Monterreal, edificio moi emblemático da vila. Por enriba dela discorre o paseo que rodea o Monte Boi, onde se localiza a fortaleza do Parador. Ten 220 metros de lonxitude, con area moi fina e cunhas augas moi calmas ao estar orientada cara ao leste, en plena baía de Baiona. Ademais encóntrase protexida polo peirao do Club de Iates e cara ao outro lado pola Doca. O seu acceso é libre dende A Palma ou bordeando todo o castelo. A respecto dos seus servizos, nesta praia hai implementados aseos públicos e duchas ou lavadoiros onde poder limparse a area. Ademais, hai instaladas ramplas de acceso e pasarelas para persoas con mobilidade reducida e carriños de bebés. Todos estes elementos axudan a que algunhas destas praias poidan acadar recoñecementos como o da Bandeira Azul.

As árbores autóctonas constitúen unha fonte de

A importancia de conservar as especies autóctonas fronte ás invasoras, radica na gran cantidade de

Alumnado de 1ºESO/ Baiona

Acivro: Úsase como laxante e diurético, as súas propiedades derivan da presenza de ilicina nas súas follas. Na xardinería, ten un uso importante pola súa beleza, ademais de ser excelente sebe porque tolera ben a

poda. A súa madeira é moi apreciada por ser dura e compacta, sen debuxo.

Bidueiro: Posúe unha madeira branda e elástica, fácil de traballar, que se emprega na carpintería e na elaboración de utensilios para uso doméstico: cubertos, pratos e zocas.

Acereiro: A súa madeira é de cor rosado e úsase na ebanis-

tería e carpintería lixeira. Os seus froitos vermellos e carnosos non son comestibles para os humanos, pero si para que as aves, para as que constitúe unha importante fonte de alimentación.

Castiñeiro: ten propiedades astrinxentes e antiinflamatorias, polo que se emprega para o tratamento de eccemas e

frieiras. A súa madeira foi amplamente utilizada para os máis diversos usos: a construción, carpintería interior e exterior, toneis, barcas, postes e hórreos. Tamén proporciona un froito comestible agochado nun ourizo, a castaña, que se pode consumir cru ou cociñado. Nalgúns lugares mesmo substituíu á patata.

Cerdeira: Cos seus froitos, comestibles, elabóranse multitude de bebidas. A tisana feita cos rabos das cereixas ou das guindas emprégase na medicina tradicional polas súas propiedades diuréticas. A madeira das cerdeiras é dura e de cor castaña clara, e úsase para a fabricación de mobles, aínda que ten o inconveniente da

As praias da Barbeira, dos Frailes e da Concheira forman areais de gran calidade

O turismo é un dos principais motores económicos da vila de Baiona, e as súas praias e espazos naturais son o principal reclamo para os turistas, que gozan duns días inesquecíveis neste concello

4º ESO / Baiona

Un dos areais máis coñecidos neste concello é a praia dos Frailes, que ten unha curiosa historia. O 20 de xaneiro de 1995 inaugurábase o Paseo do Monte Boi, de 2 quilómetros de lonxitude, que rodea as murallas dende a Praia da Concheira e remata na Torre do Reloxo. O paseo rodea a fortaleza de Monterreal, dende A Palma, por todo o perímetro da muralla. Cara ao oeste, moi preto da praia da Concheira, hai un pequeno areal formado por anacos de cunchas situado dentro do Parador de Baiona. Está rodeado de rochas e a súa zona de baño é máis pequena. Ten un ancho duns 60 metros de area pero só 25 metros de liña de baño. Esta praia recibe o seu nome porque se conta que aquí se bañaban os frades do convento franciscano que había no interior da fortaleza. Unha porta na muralla, aínda existente, daba acceso a esta praia. O convento desapareceu no século XIX. Por outra banda, a praia da Concheira é un

Praia de Ribeira, aos pés do Parador Conde de Gondomar, en Baiona. / ANXO X. RAJÓ

areal moi antigo e único no sur de Galicia, situado en Baiona, a escasa distancia do seu centro urbano, preto do paseo do Monte Boi que rodea o parador, un gran hotel luxoso que foi considerado o máis bonito de España segundo as guías Lonely Planet. A praia mide apenas 75 metros, conta cunha area grosa e repleta de varieda-

de de cunchas, de aí o seu nome. Está orientada cara ao océano Atlántico, polo que ten moitas ondas e vento. Como é moi estreita, por mor da abundancia de rochas no mar, non a fai apta para exercicios náuticos. Nestes últimos anos conseguiu a bandeira azul pola calidade da súa excelente auga, con ausencia total de contami-

nación. Outro dos lugares emblemáticos é a Doca. Trátase dun brazo de formigón de 300 metros en cuxo final hai un pequeno faro, que fai de guía para as embarcacións. Pero a Doca non só é isto, senón que é un elemento moi representativo da vila baionesa, xa que dende a súa creación os rapaces van bañarse e tirarse dende a chai-

ra ou dende as rochas. Malia que actualmente esa actividade se segue a realizar, dende hai uns anos está prohibido pola súa perigosidade, por mor da altura e polas rochas próximas a esta zona. Os mariñeiros tamén soen acudir ao lugar para exercer a actividade de pesca. Dende hai uns anos colocáronse varandas para o tránsito seguro dos turistas e habitantes que tamén acoden a visitala polas súas vistas. Que sería de Baiona sen o mellor lugar para tomar o sol e divertirse? Á marxe das praias, tamén nas proximidades de Baiona, en Baíña, existe un dos conxuntos de representacións de petróglifos máis importantes de Galicia. Con máis de 45 representacións de animais e de actividades como a caza, é un dos descubrimentos arqueolóxicos máis famosos e importantes da nosa contorna. Foi descuberto por accidente en 1984 nun camiño de paso entre as parroquias de Baiona. Conta con máis de trinta superficies gravadas con diversos debuxos. //

recursos a ter en conta para a comarca

usos que se lle poden dar, recollidos aquí algúns deles

tendencia que se ten que curvar.

Carballo: A madeira do carballo, densa e resistente á humidade, foi moi empregada no noso país tanto na construción como na carpintaría. As landras poden empregarse en formato de infusión, mesmo para fabricar licor de landra, en

repostería, a modo de infusión, mesmo para fins médicos polo seu alto contido en ácido oleico (protector cardiovascular). **Érbedo:** Utilízase como planta ornamental en parques e xardíns. As follas e a cortiza úsanse en farmacia pois teñen propiedades adstrinxentes (combaten a diarrea...) e an-

tisépticas. Os froitos, que posúen de forma natural unha pequena cantidade de alcol, utilízanse para facer marmeladas e, fermentados como licores ou augardentes. A madeira, ademais de ser un bo combustible, tamén se usa para facer mangos para ferramentas ou postes.

Salgueiro: Utilízase para medicinas que tratan as afeccións reumáticas leves, as dores leves como a de cabeza ou a menstrual e tamén para o tratamento sintomático dos estados febrís grazas á salicina presente nas súas follas.

Pereira brava: Emprégase como guía para enxertar pe-

reiras e maceiras de calquera variedade. Ten unha leña excelente para combustible e produce moi bo carbón.

Maceira brava: O seu froito, pódese consumir cru ou coñado e prevén a diabeto e as alteracións cardiovasculares. Utilízase como patrón de enxerto de maceiras cultivadas. //

Ideas dos nenos e nenas

Opinión

Ola, escribimos esta carta para dar a nosa idea do cole. Pensamos que os profes nos explican ben, recibimos a axuda que necesitamos e aprendemos xogando.

Creemos que algúns libros da biblio están rotos e por iso pedimos que se arranxen. Ademais, gústanos a lectura compartida cos maiores e por iso pedimos que se faza máis veces por trimestre.

A verdade é que nos gustou a idea de que o pavillón estea dividido porque hai máis xogos e nenos/as e os pequenos non teñen medo como antes.

Solicitude

Pedimos que volva a cafetería porque se algún se esquece a merenda ou a auga pode mercar.

Gustaríanos que nos fíxese un caso.

Bo día:
Entendemos a nosa opinión
Escribímoslle para decirlle que volva a cafetería, tamén queremos que haxa unha caixa de correo para botar ideas para cambiar as cancións do timbre musical. Damos grazas ao servizo de limpeza, por ter o cole tan limpo, as clases, os baños, os pasillos...

Atentamente,
Ariadna R.
Daniela G.

Daniela G. e Ariadna R. 5ºA

ESTIMADA DIRECTORA:

Quero pedir unhas actividades
Unha zona de escalada e unha zona de descanso, un tobogán na costa e unha piscina.

Moitas grazas por lerme.

Thiago

Thiago 2ºB

Baiona 7 de marzo de 2024

Estimada directora:

Oito nenos quieren escoitar o himno do RC Celta

"Olheira dos con anos" no timbre musical.

Rogamos teña en conta a nosa solicitude.
Ardo: 1ºEP

Adrián, André, Daniel, David P., Carmen, David, Paula e Sofía 1ºEP

Beltrán e Andrés 4ºA

Mención especial ao persoal non docente tanto de conservación como de limpeza (opinión engadida na caixa do correo).

Ola, queremos expresar o que opinamos sobre o cole:
O patio está cheo de papais, mondas, plásticos e hai cabichas na pista exterior. Por iso pedimos que se poñan cestas como o que desenhámos.
Ademais pensamos que pode haber un equipo de limpeza formado por voluntarios de todos os cursos. O equipo estaría formado por 10 nenos e nenas que farían quendas semanais de 5 en 5 e se posen moitos voluntarios serían escolidos por votación.
Esperamos que nos fagan caso.

Izan, Aray e Abraham 2ºB

Estimada señora directora:

Gustaríame solicitar unha cama elástica pequena para seguir tendo unhas horas fortes e un caixón de madeira para traballar con areia, sementes e outro tipo de texturas.

Agradecemos a súa atención.

Iván 1ºEP

Melloras do colexio

Estimada señora Martínez:

Queremos dar a coñecer que a veces algún alumnado xoga coas pelotas de baloncesto ao fútbol. Isto parécenos mal porque se poden deformar e poden facer dano. Por iso, creemos que quen xogara baloncesto debe vivir os balóns.
Por outra parte, gustaríanos ter columpio de siruga e na zona verde da costa de baixada do patio.

Grazas por lerme
Paula e Antía 4ºA EP

Paula e Antía 4ºA

E ti... que opinas do teu cole?

O alumnado de Audición e Linguaxe comparte as súas opinións e solicitudes sobre as melloras que pode ter o centro educativo.

Ola Israel:
Querímosche pedir unhas cousas para o colexio.
1. Un parque con columpios onde están as macetas e a horta.
2. Un coche nas caixas do patio norte, Monster truck e un robot.
3. Un parque acuático con tobogáns no pavillón e no patio norte.
Grazas por ler esta carta de Marco e Lucas 2ºB.

Marco e Lucas 2ºB

Estimada directora:

Gustaríame que o patio do colexio tivera máis elementos cos que poder xogar na zona do patio.

Son: uns columpios, unha tiorlina, unha torre cun tobogán, unha parede con nocódromo, unhas cochinolas, unha zona de equilibrio, e fíxasas e xices.

Grazas por ler esta carta.

Muriel
3ºB

Muriel 3ºB

Baiona, 14 de marzo de 2024

Melloras Para o Cole

Estimada directora:

Escribímoslle porque queremos solicitar unhas melloras para o noso cole.

Gustaríanos que houbera uns columpios no parque e unha tiorlina na zona de herba. Ademais vemos moitos asentos brandos na biblioteca (tipo Púes).

Por último queremos informar que faltan as tapas dos WC N113 e N015.

Grazas pola súa atención.

Sabela e Hádrian 4ºB

A nosa opinión sobre o colexio

Bo día, querida directora.

Escribímoslle esta carta para decirlle a nosa opinión sobre o colexio e as cousas que queremos espallar/mellorar.

Gustaríanos ter unha aula con ordenadores para poder xogar no recreo e ademais sería xeral poder ter acceso á biblio durante o recreo para poder estudar ou ler libros.

Para rematar, queremos agradecer a apertura escolar do pavillón porque é un espazo no que disfrutamos.

Grazas pola súa atención. Atentamente, Lola e Estela 5ºA

Lola e Estela 5ºA

Querida directora:

Gustaríame moito que se lles puxeran pelotas de tenis ás sillas da aula da ESO que os menos e nenas de 5ºB temos no piso superior.

Espero que che guste a miña proposta.

Ariadna

Ariadna L. 5ºB

E-Dixgal fronte ao libro de texto: quen gaña a batalla?

O alumnado achega a súa opinión sobre estas dúas formas de aprendizaxe

Clase de 3ºA ESO

Dende hai varios anos, o debate arredor do uso de Edixgal ou o libro de texto é un tema que causa controversia polas vantaxes e desvantaxes que posúe cada opción. Unha das principais cuestións a ter en conta cando escollemos entre Edixgal ou un libro de texto é que o éxito da selección depende máis do seu uso ca das súas características propias. Isto ocorre, por exemplo, cando pensamos na organización: o libro de texto pode ser moi útil para facer apuntamentos ou usar marcadores como os post-it que sinalizan as páxinas. Ademais, a repartición por temas axuda a ter unha idea global da materia. Pero, aínda que na contorna virtual a información estea

máis xunta, tamén se pode separar en distintos apartados xa sexa con títulos ou con recadros despregábeis. Ambos ofrecen formas de clasificar a materia, pero depende dos gustos do usuario elixir cal é a mellor opción.

Quen defende o libro en papel considera que grazas a el, a maioría das persoas teñen máis concentración nos seus estudos. Este non distrae tanto como cando se traballa no ordenador. Internet dános acceso a moitas páxinas que poden facernos desatender o noso traballo, como xogos, webs de venda de produtos... Ademais, o abuso das pantallas pode afectar negativamente á vista e calidade de sono, polo que cando

traballamos no Edixgal hai moitos factores que nos poden distraer do noso obxectivo e empeorar a capacidade de aprendizaxe. Alén diso, as persoas que optan polo libro de texto tamén mencionan como contra a necesidade de dispoñer de internet, cobertura e batería, que pode crear problemas para acceder a un documento.

Pola súa banda, para quen prefire Edixgal, o portátil proporciona pouco peso na mochila, permite buscar información concreta de xeito rápido debido á procura automática de palabras ou conceptos chave e facilita as entregas de traballo virtuais, de forma que non deixa lugar para excusas

de follas estragadas ou extraviadas. O Edixgal achega máis comodidade, dado que é máis sinxelo de empregar. Usar esta plataforma tamén é máis económico, posto que non hai que gastar diñeiro en mercar todos os libros.

En conclusión, nós pensamos que non hai unha opción correcta, debido a que as preferencias dependen de cada persoa. Tanto a aula virtual coma o libro poderían complementarse, xa que desde a plataforma virtual pode resumirse ou ampliarse o contido en papel e explicalo doutra maneira. No fin, os dous materiais de estudo teñen as súas vantaxes e desvantaxes e o importante é saber empregarlas ben.//

Aprender observándonos entre docentes.

A experiencia de Observa_Acción

Antía Monteagudo

Ao longo da vida docente son moitos os cursos e programas de formación nos que participa o profesorado. Non obstante, é innegable que a docencia é algo que se aprende facendo, experimentando e copiando outras maneiras de ensinar. Talvez resida aquí o punto máis forte do curso de formación de Observa_Acción, xa que o coñecemento non se adquire só mediante cursos teóricos, senón a partir da observación directa entre compañeiros/as. No ano académico 2023/ 2024 tiveron a sorte de poder formar parte deste proxecto organizado pola Xunta de Galicia e no que participaron máis de 36 centros do país, entre eles, o CPI Cova Terreña. No meu caso, este programa foi especialmente gratificante e enriquecedor, xa que ao tratarse da miña primeira experiencia no ensino secundario servíume para adquirir referentes e novas ideas para implantar nas aulas.

A formulación da que parte este proxecto educativo é simple: crear as condicións para que o persoal docente poida visitar as clases dos seus/súas iguais co obxectivo de mellorar as súas propias. Para facilitalo, as observacións fanse en parellas ou en pequenos grupos de tres persoas e, ademais, todo o mundo recibe unha pequena formación con pautas para prestar atención e comunicar as impresións

obtidas. Existen dous tipos de visitas: a primeira é holística, é dicir, unha contemplación das dinámicas globais da clase, mentres que a segunda ten un carácter focalizado. No noso caso, esta centrouse en estudar en que lingua se realizaban as interaccións da clase. Co obxectivo de crear un vínculo máis forte e un clima máis distendido entre as persoas que participan, realízase unha quedada informal previa á observación na que cada docente comparte como se sente ou que cousas lle preocupan e, unha vez realizado o encontro, outra para comentar a experiencia. Tal e como se nos explicou na formación, o feito de ter outra persoa dentro da aula aínda é novidade no noso sistema educativo, pero bastante común noutros lugares do planeta e, previsiblemente, algo que será cada vez máis frecuente no futuro.

Observa_Acción encaixa moi ben coa liña de innovación e dinamización educativa que está a seguir o CPI Cova Terreña na actualidade. Ao tratarse dun programa no que teñen cabida profesionais de todos os niveis educativos, reforza a idea de unión inherente a un CPI. Aínda que as miñas observacións ocorreron con outra persoa de secundaria, en concreto coa profesora de Matemáticas, aqueles/as compañeiros que asistiron a clases doutras etapas educativas

Momento dunha das observacións./ LUIS FERNÁNDEZ

aseguraron que saíron con novas perspectivas e metodoloxías para aplicar nas súas propias materias. Talvez foi este espírito de colaboración e aprendizaxe o que fixo que o noso centro conseguise pasar a un segundo nivel. Neste, as observacións ocorreron xunto a outros centros de Galicia: o Arquitecto Palacios de Nigrán e o Alcalde Xosé Pichel de Coristanco. Os intercambios trouxeron valiosas colaboracións: difusión de novos proxectos educativos, estudos lingüísticos sobre o uso do galego en cada CPI ou formacións conxuntas en prácticas restaurativas e mediacións para a resolución de conflitos.

Creo que Observa_Acción foi unha experiencia moi positiva e gratificante para todas as persoas que participaron nel. A parte que menos destacaría foi a dalgunhas formacións teóricas realizadas por Webex que se fixeron cando o curso xa estaba en marcha, polo que resultaban algo repetitivas se se comparan co sentimento de innovación que achegaban outras partes do programa. Aínda así, penso que foi unha práctica completa e, sobre todo, algo que chegou para quedarse, pois unha vez que se abren as portas das clases custa moito volver pechalas.//

Alumnado de 3º e 4º C de ESO xunto ao profesorado acompañante: Mª José Torres, Luis Fernández e Dolores Torres. / CPI COVA TERREÑA

Unha visita pola Coruña

O alumnado de 3º e 4º C de ESO do CPI Cova Terreña visita os museos da Coruña

David Fernández, Ángel Fernández, Benjamín Carneiro e Aarón Figueirido/Baiona

Este curso visitáronse os Museos Científicos da Coruña. O día comezou na clase, cando todos os alumnos de 3º da ESO e 4º ESO C esperaban impacientes para subir a aquel bus que os levaría ata os museos que se visitarían na Coruña. A primeira visita foi á Casa das Ciencias. Había moitas máquinas e experimentos que ver, como por exemplo a cámara térmica, que medía a temperatura das partes do corpo humano; un mecanismo para facer burbullas xigantes; había tamén moitos tipos de péndulos, con diferentes funcións, como por exemplo o péndulo de Foucault, que demostra a rotación da Terra. Tamén outro en que se usaban bólas de

billar, en que movendo unha barra se movían estas, provocando un movemento ondulatorio ou parecido ao dunha serpe; outro péndulo tamén moi

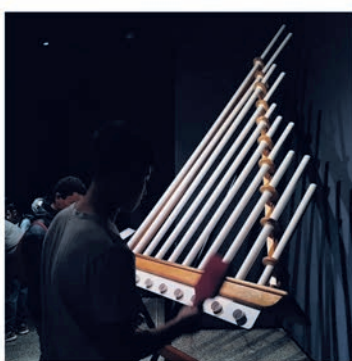
geométricos cun bolígrafo que tiña unido. Outro dos péndulos que divisaron foi un que era unha corda unida a unha bóla moi grande, e había que tentar

observaron foi un que usaba unhas bólas de tenis atadas dunhas cordas, e con este podíase experimentar lanzándolas para ver que movemento realizaban.

Había tamén dúas variantes de bambáns, en que un deles eran dous bambáns separados pero unidos por unha corda, e cando unha persoa se abaneaba nun, o outro tamén se movía; e a outra variante de bambán era un que semellaba un banco, que se movía como se fose un só. Outra actividade interesante foi unha que consistía nunha caixa chea de area que tiña unha lámpada enriba e debuxaba o mapa topográfico. Podíase modificar a altura da area, e automaticamente modificábase o mapa topográfico. Outro dos experimentos era a demostración de como funciona un burato negro. Era un algo diferente, que consistía nun

funil bastante grande, en que se lanzaban unhas bólas pequenas, facendo que estas realizaran movementos circulares ao redor do funil, aumentando a súa velocidade a medida que baixaba.

Despois o alumnado acudiu ao Aquarium Finisterrae. A primeira sala do acuario, denominada “Sala Nautilus”. Está somerxida nunha gran piscina de cinco millóns de litros de capacidade e a súa decoración recorda a do gabinete do capitán Nemo a bordo do submarino Nautilus. Nesta sala atópanse os peixes máis grandes que hai no acuario: tiburóns, corvinas, douradas, robaliza e cherna. Polo contrario, a especie máis grande que se viu naquela sala era un tiburón, concretamente un tiburón touro, chamado Gastón que ao parecer leva naquel tanque moitos anos.

Alumnado na exposición da Casa das Ciencias. / D. TORRES

interesante, usaba unhas bólas de bolos (moi pesadas), e coa gravidade facía debuxos

que pendulase usando unhas cordas cuns imáns bastante débiles; e o último péndulo que

Despois, o alumnado e profesorado dirixiuse ás terrazas exteriores. Este lugar tiña unhas preciosas vistas, xa fose cara ao mar, ou incluso cara á Torre de Hércules. Consistía nunha pasarela que a medida que se pasaba por ela podíanse ver as especies alí expostas. Estaba dividido en tres partes: o Xardín Botánico, onde estaban expostas plantas do litoral galego; o Paraíso Marino, que recibía auga directamente do mar, e alí estaban tres machos de foca vitulina, tamén chamada foca común, ou foca de porto; e a última parte era o Piscinarium, onde se divisaban oito femias da mesma especie de foca cás anteriores. Á parte destas tres partes, nas terrazas exteriores estaba exposta a án cora do buque petroleiro Mar Exeo, que encallara fronte á Torre de Hércules anos atrás. Tamén se podían ver pequenos tanques, onde había algunhas especies de escaso tamaño.

Logo, visitaron a “Sala Humboldt” que actualmente presenta a exposición “sexo azul”. A exposición está formada por 20 módulos sobre a reprodución sexual dos seres vivos que viven na auga, pezas de museo, modelos, pantallas táctiles, xogos, aparatos interactivos e ilustracións.

Nos dez acuarios que contén a exposición poden verse animais que migran durante a época de reprodución, coidan as súas crías, constrúen niños, executan complicadas danzas nupciais, intercambian os roles feminino e masculino ou empregan substancias químicas para atraer a súa parella. Tamén, un pez capaz de cambiar de sexo ata vinte veces ao día; e unha especie de tiburón cuxas femias, en determinadas circunstancias, son capaces de reproducirse sen a intervención dos machos.

A última sala que se visitou no acuario foi a “Sala Maremagnum”, que é o núcleo educativo do museo. Na entrada desta sala, que era un lugar moi

grande e aberto, había varias pantallas interactivas que explicaban datos curiosos sobre as diferentes especies mariñas

escuras xa que son fotosensibles.

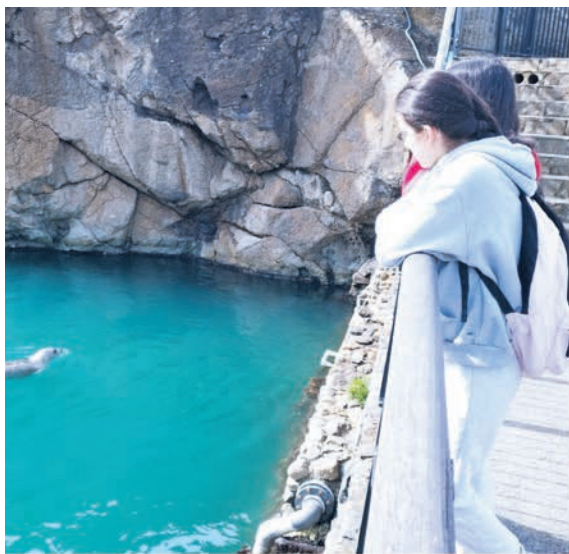
Ao rematar a visita no acuario, o alumnado e profesorado di-

sición sobre a nutrición e os Obxectivos de Desenvolvemento Sostible (ODS) da ONU, “xogo de neuronas”

calculaba canta auga tiña ese corpo, amosando esa cantidade mediante auga dentro dun tubo. O resto das exposicións que o alumnado viu era tamén interactiva, que neste caso trababan dunhas pequenas “enquistas” en que había que averiguar de que elemento era o olor que había no lugar. Para rematar con este piso do museo interactuaron con tres exposicións variadas: unha trataba de conseguir que tocasse algunha canción cun piano; outra debía conseguir debuxar un debuxo concreto coa axuda doutra persoa que o describe, e no último participaban un mínimo de dúas persoas, que tiñan que lerse a mente mutuamente.

No seguinte e último piso deste museo, a maioría de exposicións eran pequenos cuestionarios que facían pequenas preguntas, e ao levantar tapadeiras podían ler a resposta. Con todo, neste piso había tamén outros pequenos xogos como por exemplo un que podía calcular a velocidade dunha pelota de fútbol cando alguén lle daba unha patada, ou outro en que había que lanzar pelotas pequenas para que pasen por uns buracos que estaban bastante distanciados. A última exposición que visitaron foi unha que desafiaba a velocidade de reacción, xa que estaba formada a base duns botóns, que se iluminaban para que unha persoa o tocasse o máis rápido posible nun tempo concreto.

Todos os anos, o CPI de Cova Terrena realiza visitas didácticas aos diversos espazos museísticos galegos, como os que protagonizan esta reportaxe, xa que serven para completar a formación que o alumnado recibe nas aulas. Asemade, proporcionalle tamén ao profesorado ideas e contidos adaptados á disciplina que imparte, complementando deste xeito as materias de ciencias e humanidades, sempre en favor do alumnado e da súa formación.

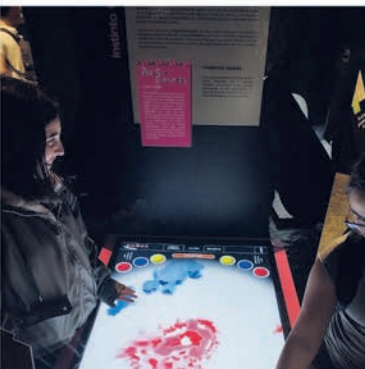

A visita ao Aquarium foi a que tivo máis éxito entre o alumnado. / DOLORES TORRES

expostas naquela sala. Outras estancias un pouco máis pechadas, en que estaban expos-

rixíronse camiñando ata o Domus, que foi o primeiro museo interactivo do mundo dedica-

onde se exploran a anatomía e o funcionamento do cerebro, exposición dedicada á xenética, un enfoque diferente da evolución da familia humana. Nada máis entrar no lugar, había unha zona pechada exclusivamente para observar un parto, amosando o momento do comezo da vida. A continuación había dúas máquinas interactivas formadas principalmente por botóns, que servían para calcular a altura do salto dunha persoa, e a outra para calcular a flexibilidade. Máis adiante, había algunha pequena parede dedicada a adiviñanzas, das que se podía coñecer a resposta levantando pequenas tapadeiras, e había algunha que ao ver a solución podía incluso producir sons. Ao lado, podía verse outra máquina interactiva baseada nunha báscula, e cando unha persoa se subía enriba a máquina

O alumnado interactuando na DOMUS. / DOLORES TORRES

tas algunhas medusas, caba liños de mar, e outras especies que se atopaban en salas máis

do integramente ao ser humano. Dispón de mais de 150 módulos interactivos: unha expo-

A entrevista de Titimoki

A autora Titimoki visita o noso centro para falar do seu libro *Pomodoro* co alumnado de primeiro ciclo de primaria, que fixeron de xornalistas por un día

A autora do libro *Pomodoro* contesta algunhas das preguntas que lle fixo o alumnado. /RAFA

A autora ensínanos o proceso de creación dun libro dende que nace a idea ata que chega as nosas librerías ou bibliotecas. Explicounos paso por paso como foi a creación de *Pomodoro*, un proceso lento e custoso no que existiron as seguintes fases: 1º ter a idea, 2º crear o título, 3º ter os personaxes, 4º debuxar os personaxes, 5º escribir o texto, 6º imaxinar o final, 7º debuxar, 8º colorear e 9º escribir o final, entre outros. A visita resultou moi agradable e aprendemos moito con ela. O alumnado fixo varias preguntas na entrevista que se mostran a continuación.

Roi - Por que lle dedicaches o libro aos cantores TITIMOKI - Por que os cantores lle salvaron a vida a Pomodoro. Roi - Por que lle in-a-gustar a un oso un limón? TITIMOKI - A verdade é que non o sei.

Roi, alumno de 2º de primaria.

Brais - Cal é a túa favorita favorita? Olimón

Brais, alumno de 2º de primaria.

¿Cantos libros escribiches? 8
Hicistes cómics? 2
¿Cantos cómics?

André e Lorenzo, alumnos de 1º de primaria.

Como deduxas tan ben? Praticando.

Paula e David, de 1º de primaria.

Por que os protagonistas dos libros son osos? Por cantalos. Xa que sempre eran catitos os protagonistas dos meus libros.

Emma e David, de 1º de primaria.

¿Chámaste Titimoki ou pseudónimo? Chámame Paula.

Mencia e Joaquina, alumnas de 1º de primaria.

MARTÍN
¿Por que o chamades Pomodoro? Porque quería poñer un nome novo.

Martín, alumno de 2º de primaria.

¿Tes algunha idea para un novo libro? Gustaríame facer un libro de cantores.

Sofía e Iván, alumnos de 1º de primaria.

Como se creou a idea do libro? A partir dun debuxo que fixen.

Ava, alumna de 2º de primaria.

“Para min a poesía é máxica”

O escritor galego Anxo Iglesias visita ao alumnado de 5ºB de Ed. Primaria do CPI Cova Terreña.

5º B Primaria/ Baiona

Anxo Iglesias, profesor do IES Auga da Laxe e membro fundador da asociación Espazo Lectura, preséntanos o seu libro *Unha nova dimensión*, gañador do Premio Merlín de Literatura Infantil 2022.

Con gran paixón polo ensino e a creatividade, Anxo é tamén membro do grupo de música infantil A Banda dos Cueiros. A súa conta de Instagram, @ai.marino, é un

escapate do seu mundo creativo. Anxo visítanos compartindo a súa paixón pola poesía a través de xogos e actividades creativas. "Con moi poucas palabras podemos dicir un feixe de cousas", sinala, destacando a maxia da poesía como unha forma de expresión poderosa e divertida.

Anxo contounos que *Unha nova dimensión* é máis que un simple libro de poesía; é un espazo para a creatividade e as múltiples formas en que a poesía pode manifestarse.

Coa inclusión de xogos poéticos como xitanxáforas, trabalinguas, pictopoemas, litogramas etc, Anxo convidounos a explorar novos horizontes e descubrir a maxia que se atopa nas palabras. Aínda que esta non remata

nas páxinas do libro. Cantamos un dos seus poemas, que conta coa inclusión dun rap con código QR para escoitar en YouTube. Pasamos unha xornada moi divertida e creativa e asinounos os nosos libros.

O autor demóstranos que a poesía non coñece límites e que pode ser unha ferramenta para inspirar e conectar con públicos de todas as idades. Con *Unha nova dimensión* quedamos con ganas de ler a súa próxima obra.

Conto, novela, poesía...

Seccións Bilingües: aprendendo inglés de xeito transversal

Digital Week: Immersion Programme 1ºESO

Carla & Marcos / Baiona

In the first term, some students from 1st of ESO went on a school trip to participate in The Digital Week Immersion Programme for one week.

This program is free for students as it is financed by the Department of Education of the Xunta de Galicia.

On the 5th of November 2023, we went by bus to Os Peares, where the staff would receive us very well in one of the project's facilities.

There, they told us how we would spend the week and they also told us about the activities we would do. Then, they took us to our block of rooms, where we were divided into groups of three or four people each.

During the week, we participated in various projects related to technology and digitalization. We learnt robotics, 3D design, how to create a web page and edit videos and all that was in English!

The activity groups were organized by different teachers at different times and we worked with students from four other Galician schools. Between each activity, there was a break to have some lunch. In the evenings, we enjoyed a karaoke night, a movie night, some casino games and disco sessions.

On Friday, November 10th, 2023, we said goodbye to the teachers and new mates and headed back home. It was a fantastic experience, we learnt a lot, made new friends and had a lot of fun!

Art and Crafts 3rd Primary. / PRODUCCIÓN PROPIA DO ALUMNADO

Art and Crafts 4th Primary. / PRODUCCIÓN PROPIA DO ALUMNADO

Art & Crafts by Primary students

Lucía Lomba / Baiona

Our third grade students have done the following activities: 3D paper fox craft; criss cross doodle; halloween paper lantern; bottle cap christmas ornaments; day and night agamograph; crazy hair day (types of line); paper weaving and rainbow pointillism.

Between the two classes we have created a collage cityscape cooperative with newspaper.

Fourth grade students have learnt about: pop art (keith hering), Cubism, abstract art jackson pollock, pointillism... Other activities: rainy day umbrella (crayon resist water color), auro boreal (chalk pastels), blowing technique, paper weaving.

Even the fourth graders made a dragon eye using the origami technique.

Estadio Olímpico

Martín Cedeira e José A. Villaverde / Roma

O *Stadio Olimpico* é usado polo SS Lazio e AS Roma en partidos de fútbol da Serie A (liga profesional de fútbol italiano), da UEFA ou da Fifa. O estadio foi inaugurado no 1953 cun partido de fútbol entre a selección italiana e a selección húngara. O seu maior logro foi inaugurar os primeiros Xogos Olímpicos televisados no 1960, onde o estadio cambiou o seu nome a *Stadio dei Centomila* (estadio dos cen mil). Cando o calendario o permite, o estadio alberga concertos que enchen o estadio, con cantantes e grupos míticos coma U2, Madonna, Rolling Stones ou Beyoncé. //

As Catacumbas

Iago Lemos e Daniel Miniño / Roma

As Catacumbas de Priscila, a nobre que doou os terreos, atópanse na Vía Salaria e constan de 13 km cheos de escuras galerías. Nas tumbas enterrábanse tanto persoas ricas coma pobres, de diferentes relixións (cristiáns, xudeos, etc.). Atopáronse alí placas identificativas con nomes ou con signos diversos. As catacumbas foron saqueadas dende o S.XV, polo que gran parte dos restos desapareceron. Só se conservaron aqueles que se mantiveron enterrados. Destaca o mural máis antigo da Virxe María, mais tamén atopamos outros coma o sacrificio de Isaac polo seu pai Abraham. //

Unha rúa do barrio do Trastevere e a Piedade de Miguel Anxo. / ADRIÁN VASCONCELLOS

Roma, unha saída ideal

Unha visita a Roma ten que incluír lugares tan importantes como a Roma Imperial, a Roma Barroca ou o Vaticano, para despedir a etapa por todo o alto.

Trastevere

Carolina Vázquez e Adrián Vasconcellos / Roma

Trastevere é un dos barrios máis populares de Roma. É coñecido polo seu encanto italiano, con terrazas polas rúas adoquinadas en Sampietrini e con canellóns para perderse. Conta con vivendas ao puro estilo italiano que fan que este

lugar sexa unha parada turística moi recorrente. A Basílica de Santa Cecilia, construída no século V, réndelle homenaxe a Santa Cecilia, unha nobre romana convertida en cristiá que foi martirizada. A Cecilia atribuíase o laúde, as partituras e as rosas, polo que foi declarada polo papa Gregorio XIII a santa da música. No barrio de Trastevere atópase tamén a primeira Basílica construída en Roma adicada a

Santa María. Foi construída no século III fundada polo papa Calixto I. As columnas de pedra foron extraídas das Termas de Caracalla. Na Basílica podemos observar mosaicos na fachada coa imaxe de Santa María alimentando a Xesús. As criptas da Basílica a fonte de Ponte Sisto ou a Porta Portese son sitios que aumentan a historia e o encanto do famosísimo e fotografado barrio de Trastevere. //

O Coliseo

Breogán Riballo e Aitor Calmejo / Roma

O seu nome provén dunha estatua dun coloso do Emperador Nerón situado no exterior. A súa construción finalizou durante o mandato do Emperador Tito Flavio, de aí que o seu nome orixinal fose Anfiteatro Flavio. Gran parte dos materiais empregados para a contrución saíron do botín da

I Guerra Romano-Xudea. No interior do Coliseo pódense ver unhas gradas ao redor da pista de area, na que se realizaban os espectáculos. As gradas estaban divididas segundo a clase social, cos máis pobres nas zonas altas e os ricos máis preto da pista, cunha zona reservada para o Emperador e a súa muller. O soto do Coliseo, descuberto despois da II Guerra Mundial, era onde se gardaban os animais que despois loitarían contra os gladiadores. Subían ata a pista

mediante uns sistemas de poleas e cordas e mantiñánsen comer durante as catro horas previas ao combate para que o espectáculo fora máis feroz. A poboación entretíase durante un día enteiro con espectáculos de todo tipo, execucións incluídas, rematando a xornada cunha loita entre un gladiador e un animal ou entre dous gladiadores. Estes espectáculos eran unha forma de controlar a sociedade mediante a diversión e o ocio. //

San Pedro do Vaticano

Marta López e Clara Pérez / Roma

A Cidade do Vaticano, cuxo nome provén do monte no que se sitúa e no que vivía unha adiviña, conta con só 44 hectáreas. A Basílica di San Pietro, na praza do mesmo nome, foi construída con mármore do Coliseo. Alí atópase a Piedade, o primeiro encargo a Miguel Anxo en Roma, o Baldaquino de Bernini, construído con materiais do Panteón e as tumbas de varios papas e San Petri Apóstol. No Museo do Vaticano encóntranse diferentes obras, destacando a escultura de Laocoonte, deteriorada pero cunha enorme valor histórico, e os frescos que decoran a bóveda da Capela Sixtina, unha das obras máis coñecidas da historia. //

O Foro de Roma

Emma González e Miguel Vilar / Roma

O Foro, o corazón da Antiga Roma, contaba con sete outeiros que o protexían. Na súa entrada está o Arco de Tito, que representa a vitoria de Roma sobre os xudeos no 70 d.C. Mussolini destruíu, antes do 1931, as preto de mil cincocentas casas que alí había para estudar e explorar os restos da Roma Imperial. Hoxe en día constitúe un parque arqueolóxico no que se encontran os edificios máis importantes como senados, arquivos ou o palacio de xustiza. Tamén se atopan alí os palacios de Augusto e a súa muller, o altar onde cremaron a Xulio César e varias termas. //

Roma Barroca

Nadia Piñeiro e María Durán / Roma

No percorrido pola Roma barroca fomos ao parque Vila Borghese, que ten diferentes estilos, xardíns italianos mesturados cos grandes edificios de estilo inglés, fontes e estanques. Visitamos lugares únicos como a escalinata de Piazza di Spagna e a Fontana di Trevi. Dirixímonos ao Panteón, que, ao igual que algunhas outras igrexas ou templos romanos, como a de San Luís dos Franceses, teñen estritas normas de vestimenta para a súa visita. Para finalizar visitamos a Piazza Navona, antigo circo romano, onde se atopa a Fonte dos Catro Ríos, rematando a visita barroca a Roma.

A Fonte dos Catro Ríos de Bernini na Piazza Navona. /

MARTÍN LAZCANO

Múltiples culturas no centro

As persoas estranxeiras do CPI de Cova Terreña danse a coñecer

3º ESO B / Baiona

No noso centro, hai alumnado de países variados, como poden ser Rusia, Panamá, Venezuela, Madagascar, Portugal... Neste artigo, danse a coñecer as súas opinións sobre o Cova Terreña, así como as dificultades sentidas por mor de vir ata aquí e como se senten agora. Imos comezar cunha recente chegada. O seu nome é **Mikhail Mazmanov** e cursa 3º da ESO. Prové de Rusia e compartiu con nós que ao vir aquí tivo curiosidade, pero ao mesmo tempo, medo. Xa estudara español dous meses antes de vir, pero non sabía que en España se falaban outras linguas e que tería que aprender galego. A súa primeira dificultade foi facer amizades, xa que non falaba o castelán tan ben como agora. O

rapaz prefere estar no seu país, pero cre que o centro é moi bo e que nel hai moita amabilidade e compañeirismo. Todo o profesorado lle axuda co seu estudo, dando facilidades e formas adaptadas a el. **Alejandra** vén de Panamá e cursa 4º da ESO. Non sabía como sentirse ao vir aquí, xa que non tiña nin curiosidade nin ningún tipo de medo por saír do seu país. Nunca estudara galego e, na actualidade, aínda ten algunhas dificultades ao falalo. A rapaza sentiuse tímida á hora de facer amigos. Seica lle gusta estar aquí, pero di que prefere vivir na cidade. A súa opinión sobre o Cova Terreña é positiva, xa que se sente acolida por todos e todas. **Sachenka**, tamén de 4º da ESO, conta que se sente ben acolida no centro e que puido fa-

cer moitas amizades facilmente, pois, aínda que non coñecía o galego, entendíao ben porque sabía portugués. Pero, aínda así, prefere vivir no seu país natal, Venezuela. Cando **Mateo**, de 2º da ESO, deixou Colombia para vir a España sentiu moita alegría. Como xa falaba español, foille fácil facer amizades. De feito, prefere estar en Baiona a volver ao seu país. Aspectos como os compañeiros que ten ou as facilidades que lle dá o pro-

fesorado fan que estea moi contento no noso centro. **Beatriz** provén de Portugal e cursa 4º da ESO. Contou que ao vir a España se sentiu moi ben, xa que ía coñecer unha nova cultura. Entre as principais dificultades, sinala aprender galego, español e coñecer xente. Agora que xa ten amizades, está contenta co centro e co profesorado, aínda que reconece que tamén lle gusta volver a Portugal de cando en vez.

O noso último alumno, provén de Madagascar, cursa 4º e chámase **Nathaldo**. Non estudara antes a lingua española nin a galega, mais agora xa é quen de falalas moi ben. Ao vir a España sentiu medo, pero ao mesmo tempo, ilusión. Non lle preocupa onde estar, xa se encontra a gusto en todas partes. Tamén no CPI Cova Terreña, pois, aínda que non lle foi fácil coñecer xente, agora está a gusto co profesorado e cos compañeiros/as.

Beatriz, Nathaldo, Sachenka e Mikhail (Misha). / CIARA E LAURA

Unha viaxe ao pasado

O alumnado de 2º ESO B volveu ao feudalismo coa representación dun contrato de vasalaxe

Leo Álvarez / Baiona

Nos séculos IX e X, os monarcas tiñan pouco poder, xa que os seus exércitos eran reducidos, as fronteiras dos seus reinos non eran estables e estaban comezando a cobrar menos impostos. Isto fixo que os reis recorresen aos nobres para conseguir un maior exército na guerra, e ademais a maioría destes

tiñan castelos para refuxiarse en caso de ameaza. De aquí xurdiu o contrato de vasalaxe: os reis concedíanlle aos nobres, convertidos en vasalos, un feudo (terras que o vasalo podía explotar libremente), defensa xudicial e subvento alimentario. O nobre debía darlle a cambio axuda militar e axuda económica e consello.

O alumnado deste curso fixo, por grupos, unha pequena representación onde tiñan que meterse nos papeis do vasalo, do monarca e incluso dalgúns cabaleiros contratados por este que controlaban ao nobre por se fora infiel ao seu señor feudal. Fixéronse todas as partes do proceso: o inmixtio manuum, onde o vasalo pon as súas mans coas do

señor; o volo, unha declaración verbal do nobre para xurar fidelidade; o sacramentum fidelitatis, o mesmo que o volo pero á inversa, do señor ao vasalo, e rematada co osculum, un bico que algún grupo se atreveu a representar. A última parte deste proceso é a entrega simbólica dun obxecto de valor do señor ao vasalo que representa o feudo.

Se se rompe o contrato, hai dúas opcións: se o vasalo o incumpre, será asasinado, pero se o fai o señor feudal, o vasalo ten dereito a retalo a unha batalla de cabaleiros. Isto era algo inxusto porque aínda que o rei daquela época non tiña tanto poder, os seus cabaleiros sempre eran mellores cos do nobre, polo que o vasalo perdía e era asasinado tamén.

Unai e Leo representando o contrato de vasalaxe. /

MARTÍN LAZCANO

Chegada a Porto. / M^oPAZ RODRÍGUEZ

Primeiro intercambio escolar entre Baiona e Pornic (Francia)

Alumnado que estuda francés en 3º ESO viaxa a Francia

Depto de francés / CPI de Cova Terreña BAIONA

Por primeira vez, durante o curso 2023/2024, realizouse un intercambio entre alumnado do CPI de Cova Terreña que estuda francés como segunda lingua estranxeira, e alumnado francés que estuda español no colexio "Jean Mounès" de Pornic, en Francia, cidade irmandada con Baiona desde 1997.

En Pornic, do 15 ao 21 de marzo 2024, o noso alumnado puido vivir como auténticos porniqueses, aloxándose con familias francesas, acudindo ao colexio "Jean Mounès" e asistindo ás mesmas clases que os seus compañeiros franceses.

Logo foi o alumnado francés o que viaxou a Baiona, do 7 ao 13 de abril, compartindo a vida diaria das súas compañeiras e compañeiros baioneses, tanto coas súas familias como no CPI de Cova Terreña.

Durante a estancia en Pornic, o noso alumnado foi recibido polo seu alcalde e por representantes da asociación de irmandade entre ambos os

pobos. Visitaron o pobo medieval de Guérandes e as salinas desa mesma zona. Finalmente estiveron en Nantes, cidade natal do grande escritor Xulio Verne.

Pola súa banda, o alumnado francés puido visitar Santiago de Compostela e Vigo. Na zona portuaria viguesa visitaron o observatorio submarino "Nautilus" e o buque-almixe a vapor "Hidria 2".

Tampouco faltou a recepción oficial no concello de Baiona onde recibiron unha calorosa benvinda por parte do alcalde, tras o cal percorreron a zona vella de Baiona, con visita á carabela "A Pinta".

A semana pasou demasiado rápido e xa era venres: tras as clases de rigor, ofrecéuselles un pequeno concerto durante o recreo por parte do coro xuvenil do CPI de Cova Terreña e unha pequena festa de despedida.

O sábado, ás 10h00 da mañá, emprendían a viaxe de volta a Francia, tras unhas emocionantes apertas e mesmo bágoas, dando por rematado este primeiro intercambio de estudantes.

Pero, como foi a experiencia vista polo noso alumnado?

Preguntamos ao alumnado de 3º ESO que participou no intercambio sobre as súas sensacións

Alumnado 3º ESO / CPI de Cova Terreña BAIONA

¿Qué os chamou máis a atención en la vida escolar en Francia?

Julia: Las clases son muy silenciosas.

Xiana: En clase, los alumnos son muy callados, no como en España.

Aitor: Es verdad, había mucho silencio en las clases.

Aitana: Sí, en las clases hay muchísimo silencio.

Alejandra: En la casa también: casi no levantan nada la voz para hablar.

Xiana: Pero fuera de clase, todos eran muy majos y, aunque no nos conocían, nos hablaban.

Leyre: Todos se conocen en el colegio.

Lucía A.: Y entran en clase en fila, además no se sientan hasta que el profesor se lo indique.

Aitana: Los alumnos son muy respetuosos con sus profesores, los llaman por "Usted".

Aitor: Sí, es verdad, los alumnos trataban a los profes de "Usted".

Leyre: Respetan mucho a sus profesores. Me llamó la atención que llevan la mochila correctamente en la espalda.

Carolina: Sí, llevaban la mochila a todas partes, incluso al recreo, y bien colocada en la espalda no como aquí que la llevamos muy abajo (a la altura del trasero).

Aitor: Se levantan más pronto para ir a clase.

Aitana: Sí, se levantan muy temprano para ir a las clases.

Lola: Madrugan demasiado.

Xiana: La hora de ir a clase es casi la misma, pero se despiertan un poquito antes.

Rallye cultural por Pornic. / MARIE-NOËLLE ANDRIEUX

Rallye cultural por Baiona. / JUSTINE GUEGUEN

Visita en Nantes (Francia). / RUBÉN NOGUEIRA FOS

Lía: Los horarios son muy diferentes: se levantaban muy temprano y también se acostaban muy temprano. Las clases acababan mucho más tarde.

Xiana: Porque tienen clase todas las tardes, menos el miércoles.

Aitor: A mí me pareció que el

colegio dura más.

Julia: Tienen clase por la tarde, siempre.

Aitana: Y cambian todo el rato de clase: no hay una clase "fija" para un curso.

Johan: En vez de tener todos una clase, cuando cambia de hora, vas a diferentes clases.

Lola: Sí cambian de aula para cada asignatura.

Lucía R.: Es el alumnado el que se desplaza de aula en aula para cada materia y no el profesorado.

Lucía A.: Por eso llevan siempre consigo su mochila, también al recreo.

Lucía S.: Sí, los horarios son muy diferentes y había una clase libre.

Adriana: Sí, había clases libres.

Xiana: Hay una clase de tiempo libre donde les dejan hacer deberes o lo que quieran.

Lola: Esa clase libre se llamaba “permanence”.

Lucía A.: Y su horario escolar varía según la semana y el día.

Aitana: Sí, los horarios cambian dependiendo de la semana.

Lucas: Cuando estuvieron aquí, noté que necesitan mejorar su nivel de inglés, que es una lengua internacional y me pareció que su forma de estar en clase aquí era más “pasota”.

Xiana: Sí, por lo que vimos, saben muy poco inglés o no les gusta mucho. Y me pareció fácil entender a los profesores, aunque hablaban ¡en francés!

Lola: Solo hay un “toilette” para todo el colegio y está afuera, en el patio.

Xiana: Cuando cogen los buses después de clase, llevan unos chalecos fosforito para identificarlos.

¿Y qué diferencias habéis notado en los hogares franceses?

Aitor: Tenías que acostumbrarte a la comida de allí y las comidas se hacían en horas diferentes.

Lucía S.: Comen muy temprano.

David: Y cenan temprano.

Xiana: Ellos comen sobre las 12:00 y cenan a las 20:00.

Antes del postre, toman diferentes tipos de queso.

Alejandra: En Francia comen mucho queso.

Lucía A.: Sí, sus horario de las comidas son muy distintos. En mi casa desayunaban

Despedida en Nantes. / M^{PAZ} RODRÍGUEZ

a las 07:30, comían a las 12:00 y cenaban a las 08:30.

Leyre: Cocinan con mantequilla.

Xiana: Se van a dormir a las 22:00 o 22:30, cosa que en España es muy pronto.

Lucía A.: Generalmente se levantan muy pronto: a las 07:00 pero a las 06:30 cuando había colegio, y se acuestan también muy pronto: a las 22:30 o a las 21:30 si había colegio.

Lucía A.: La ducha y el inodoro están en salas diferentes.

Aitana: Sí, es así.

Leyre: El cuarto de baño está separado.

Lucía S.: Hay un baño para el inodoro y un baño para ducharse.

¿Y qué habéis visto que fuese igual que en Baiona?

Xiana: Hay un cementerio al lado del colegio como en Baiona. El puerto de Pornic es muy parecido al de Baiona, con un montón de barcos, banderas, tiendas, restaurantes y heladerías. También hay un castillo importante como en Baiona. Suelen comer lo mismo que nosotros, con algunas excepciones.

Johan: Había campo de fútbol,

gente se viste muy bien: con estilo propio. Las casa de Pornic son más coloridas que las de Baiona.

Aitor: Yo iba en bicicleta a todos lados.

Lucía A.: Allí, por la tarde, quedaban a las 14:00, mientras que en España es a las 16:00.

Aitor: Fuimos al campo de fútbol e hicimos un España vs Francia.

Nantes. / M^{PAZ} RODRÍGUEZ

Santiago. / RUBÉN NOGUEIRA

Actividade no buque "Hidria-2" en Vigo. / M^{PAZ} RODRÍGUEZ

Población de Pornic e o seu porto. / M^{PAZ} RODRÍGUEZ

Resultado do obradoiro inspirado nos poemas da autora galega Rosalía de Castro e realizado polo alumnado de cuarto e quinto de Infantil. / ANA BARREIRO

Obradoiro "Poemas Vivos"

Ana Barreiro / Baiona

O alumnado de cuarto e quinto de infantil levou a cabo o obradoiro "Poemas vivos", de Rosalía de Castro, realizando diferentes propostas creativas como colaxes con distintos materiais e a representación do poema "Din que non falan as plantas"//

Mediación

 Deputación
Pontevedra

Unha provincia **unida, moderna, en transformación, de todas e todos**
Unha **Deputación municipalista** que mira polos 61 concellos da provincia
Que **xera lazos e tende pontes**

Tendemos
pontes

www.depo.gal

A chegada da carabela A Pinta á vila de Baiona en 1493 foi un fito histórico

A vila de Baiona celebra o 1 de marzo a Arribada, unha Festa de Interese Turístico Internacional que atrae a milleiros de visitantes todos os anos

4º ESO / Baiona

Un dos elementos históricos e singulares da vila de Baiona é a carabela A Pinta, que foi unha das tres carabelas que utilizou Cristobal Colón na súa primeira viaxe ao novo continente en 1492. No peirao de Baiona sitúase unha réplica desta, xa que Baiona foi o primeiro porto en coñecer a noticia do descubrimento de América o 1 de marzo de 1493. Este museo flotante ten un grande interese cultural e todos turistas que visitan Baiona pasan pola carabela para coñecer a súa historia. Foi capitaneada por Martín Alonso Pinzón, aínda que na expedición tamén houbo dúas naves máis, a Niña e a Santa María. A carabela tiña velas cadradas cun velame moi sinxelo. Os paus de trinquete e maior ían aparelados cunha vela cadrada de grandes dimensións, mentres que o pau de popa chamado mesana portaba unha vela latina. Tiña unhas dimensións de 22,75 metros a eslora, 6,6 metros de manga e 1,85 metros de calado. Precisamente, preto do peirao se sitúa a estatua de Martín Alonso Pinzón, quen foi o capitán da Pinta. Por mor deste descubrimento e da chegada de Pinzón a Baiona, hoxe en día se celebra a Arribada, unha festa local que conmemora a chegada da carabela. A es-

A festa da Arribada celébrase todos os anos o 1 de marzo, con éxito de público. / ANXO X. RAJÓ

cultura, feita en pedra, está localizada ao final do paseo marítimo, no mesmo paseo que leva o seu nome. O monumento foi doado en 1977 polo concello de Palos da Frontera, en Cádiz. A estatua de Pinzón é obra do escultor A. León Ortega. Ademais, este monumento forma parte do Roteiro Pinzoniano, un percorrido que convida a explorar os lugares históricos e emblemáticos relacionados coa expedición do Descubrimento. No centro histórico da vila hai unha chea de edificios e monumentos históricos e artísticos. Na rúa Fonte de Zeta 5 atopamos o monumento de mesmo nome construído no século XVII. Dende hai máis de 300

A capela da Misericordia alberga unha curiosa historia

Réplica da carabela A Pinta, fondeada en Baiona. / ANXO X. RAJÓ

anos cumpre o papel de fonte pública con auga potable. A fonte consta de dúas saídas de auga contra unha parede decorada por un relevo que imita columnas. Ten tamén tres placas de mármore con mensaxes gravadas. Nas inscricións do frontal deixa claro a prohibición de lavar e fregar na fonte, anunciando que está castigado con multas de entre 10 e 80 reais. Polo gravado central e de

maior tamaño, sabemos que Ventura Misa e Bertemati, empresario e bodegueiro, foi quen financiou o proxecto. Outro dos monumentos emblemáticos é a capela da Misericordia que, no seu momento, chegou a formar parte do parador de Baiona. Con todo, no século XVII ordenaron o seu traslado ao exterior do centro histórico de Baiona, e foi colocada xusto ao lado da praza do Conce-

llo. A capela é propiedade da Irmandade da Santa Casa da Paz e Misericordia. O máis interesante desta capela é o patrimonio cultural que alberga dentro, cunha imaxe de Cristo que veu dende México e que é oca, que viña rechea de ouro que foi enviado para cubrir os gastos da construción da capela. Detrás deste hai unha pintura do século XVII, na que podemos distinguir a Virxe das Dores e de Santa Isabel, ou ao apóstolo de Santiago, entre outras figuras relixiosas históricas. Esta capela foi declarada de Interese Histórico e Artístico pola Xunta de Galicia o 1 de marzo de 1993, precisamente cando se celebraba a histórica festa da Arribada. Se falamos de elementos curiosos, os canóns de Cabo Silleiro, na parroquia de Baredo, destacan dun xeito claro. En 1923, os canóns do acoirazado España terminaron nun monte de Baiona. O buque botouse no 1913 nos estaleiros de Ferrol para converterse no orgullo da Armada da época malia ser o acoirazado máis pequeno do mundo. Finalmente, en 1923 afundiuse o acoirazado e só se puideron rescatar dous canóns que percorreron os sete mares. Pasaron de estar no primeiro barco de guerra español que cruzou a canle de Panamá a estar nun monte de Baiona apuntando cara ao mar, esperando por un inimigo que nunca chegou. Ao carón dos canóns existe unha rede de túneles con douscentos metros de pasadizos nos que se tenderon raís para transportar a munición. Posteriormente a estes dous canóns se engadiu un terceiro canón. Finalmente, en 1943 construíuse unha fortaleza, actualmente en ruínas.//

XUNTA
DE GALICIA

CENTRO PÚBLICO
INTEGRADO de
COVA TERREÑA

África González durante a charla que impartiu ao alumnado de 3º e 4º de ESO. / DOLORES TORRES

Visita de África González

Coincidindo coa conmemoración do día da Muller e a Nena na Ciencia, entrevistámola no noso centro tras impartir unha charla sobre ciencia e igualdade

Aroa Farto e Estela Lucas / Baiona

Este curso tivemos o privilexio de recibir no noso centro a África González. Trátase dunha inmunóloga de recoñecido prestixio. Estudou Medicina na Universidade de Alcalá de Henares e fixo o seu doutorado en inmunoloxía. Posteriormente fixo unha estancia posdoutorado en Cambridge. En 1996 incorporouse á Universidade de Vigo onde é Catedrática de Inmunoloxía.

Na súa visita ao CPI Cova Terreña impartiu unha charla sobre ciencia e igualdade ao alumnado de 3º e 4º de ESO.

Antes da charla tivemos a oportunidade de facerlle unha entrevista en que puidemos comentarlle as nosas inxerencias por atoparnos no último

curso da ESO e ter que tomar decisións sobre o noso futuro. Este foi o seu consello:

meu” e logo cambia. No meu caso, empecei Medicina e encantoume. En cuarto curso un-

Realmente non é que tivera unha vocación de ser médico, aínda que me gustaba moito

Medicina e en Enfermería, na escola que hai adscrita ao Hospital Universitario Puerta del Hierro. E aí é onde descubrín a miña vocación docente e decidín permanecer na universidade e facer investigación.

- Que prefires docencia ou investigación?

- Gústame moito a docencia, realmente creo que es un bo docente se fas investigación na universidade porque estás ao día: les, estudas, preparaste... Cando tes que investigar tes que estar vendo artigos continuamente, vas a congresos, falas con xente, colaboras con eles, estás ben informada. Cando tes que dar clase sabes onde está o novidoso, sobre todo nese campo, onde a vangarda, entón eu creo que as dúas cousas van unidas.

Momento da entrevista realizada a África por Aroa Farto e Estela Lucas. / IRIA CHAPELA

- Creo que é importante que saibades que non pasa nada por equivocarse, alguén pode empezar algo e pode dicir “isto non me gusta” ou “non é o

ha compañeira faloume de inmunoloxía, un campo que na carreira apenas tratáramos. Foi cando decidín facer a especialidade de Inmunoloxía.

estudar, e Inmunoloxía era unha especialidade moi nova; estaba comezando e supoñía un reto. Posteriormente, estiven dando clases aos estudantes de

Cando o tema de investigación me irrita? Cando teño que estar continuamente pedindo diñeiro. A investigación é cara, teño que estar pedindo proxectos continuamente.

- **Por este motivo que acabas de comentar é de onde vén o comentario que fixeches “hai que ter moita resiliencia para aguantar pero unha vez que entras xa non queres saír”?**

- Exactamente, a educación científica é como unha carreira de fondo. O camiño ás veces non é recto, ás veces é sinuoso e custa, e ás veces hai que subir, outras veces baixas e outras veces vai ben. Entón cando falo de resiliencia é porque na investigación se fose todo fácil xa estaría descuberto. E por iso hai que ter moita resiliencia para seguir con ganas, con ilusión, para ter un grupo e animar a xente, non te preocupes que isto vai saír, imos buscar diñeiro por aquí e por alá.

- **No proxecto de cancro de páncreas, se non me confundo, hai dous anos déronvos unha axuda de 30.000€, non?**

- Si, da Fundación Merck, parece moito diñeiro pero en realidade é moi pouco. Establecemos co biobanco do hospital unha colaboración. Facilitáronos tumores de páncreas que operan, e tamén tumores de pulmón. Con isto fabricamos organoides, que se poden conxelar e nos que probar distintos fármacos. A idea é probar *in vitro* distintos fármacos e ver cal deles podería ser o máis eficaz.

- **Polo que nos estás a contar, eu creo que tes moita vida laboral e queredes preguntar se ás veces, por exemplo cando os teus fillos eran pequenos, custouche organizarte para pasar tempo con eles e á vez no teu traballo?**

- O meu marido axudoume, mellor dito, houbo unha coresponsabilidade dende o principio. Eu sempre comento que as responsabilidades hai

que compartilas, e un neno non é da nai, un neno é unha persoa que por suposto hai que atendela, hai que coidala mais non necesariamente ten que ser a nai ou o pai, podes ter persoas que te axuden. Entón nós tiñamos moi claro dende o principio que os nenos tiñan que es-

- Pois mira, César Milstein foi premio Nobel, e digamos que dentro da investigación é como o máximo, porque traballar cun premio Nobel é case imposible. Foi un soño, un soño pero tamén moi duro, normalmente un acórdase das cousas positivas, pero foi duro. Eu

- **Tamén vin que un dos teus primeiros premios foi 2016-2020 presidenta da Sociedade Española de Inmunología.**

- Iso non é un premio como tal, senón que ti te presentas, tes que ter avales de catro persoas que apoien a túa traxectoria... As presidencias das sociedades

Libros doados por África González a biblioteca do CPI Cova Terreña. / DOLORES TORRES

tar atendidos pero que iso non tiña que prexudicar nin ao meu traballo nin ao do meu marido. Pero si que é certo que como a investigación é unha carreira de fondo, que pasa? Pois iso condiciónate durante un tempo, entón iso tamén repercute a túa produción científica.

Eu tiven 2 fillos con 3 anos e medio que se levan entre eles e máis ou menos eu vin que perdes 5-6 anos da túa produción. O problema é que ás veces esa época de ter fillos, coincide tamén no teu momento de empezar no posto fixo e iso fai que moita xente acabe decidindo atrasar a maternidade. Eu penso que hai que facer o contrario, hai que adiantala.

- **Cambiando un pouco de tema, vin que traballaches con doutores e querías preguntar che como é traballar con doutores como César Milstein (Premio Nobel de Medicina en 1984).**

funme a Inglaterra, os primeiros dous anos non saía case nada, custoume moito pois o tema do idioma, o tema de estar fóra do teu contorno mais vas coñecendo xente, axúdate a madurar.

A saída ao estranxeiro é unha experiencia que eu lle diría a todo o mundo que a fixera. Pero logo xa empezaron a saír as cousas, publiquei moi ben en revistas moi boas e iso tamén me abriu opcións para logo á volta ter as portas abertas. De feito, ofrecíanme traballo en 5 sitios nunha semana, tiña que decidir se vir a Vigo, podía estar en Barcelona (onde me ofreceron un traballo fixo no hospital) ou no CSIC de investigación. Desas 3 opcións elixín a universidade.

Cando ao principio me preguntabas o da docencia ou a investigación fixádevos que en vez do CSIC ou o hospital escollín a universidade.

científicas renóvanse cada 4 anos, no noso caso renóvase cada 5 anos, e digamos que se entras un ano o denominan "presidente electo", vas aprendendo co anterior presidente.

- **E como te sentiches cando saíches elixida?**

- Pois como eu xa sabía daquela maneira onde me metía, eu creo que era como unha responsabilidade. Por unha parte porque ten en conta que tes a 1000 socios detrás que tes que estar representando. Cando realmente fun consciente, porque todas as sociedades científicas teñen xa unha rutinas de cousas, foi cando tivemos que organizar un curso, un congreso, unha revista e tes que formar un grupo para repartir as funcións e os traballos e pouco a pouco vas entrando nesa rutina. Pero xorde en 2020 a pandemia. E píllame como presidenta da sede e entón, que podes facer?

Pois esconderte ou dicir "os inmunólogos estamos aquí", podemos axudar: empezamos a facer documentos para o Ministerio, participamos en comisións... Eu estiven en comisións do Ministerio para fármacos, estivemos intentando asesorar para as vacinas, vimos como había cousas que se estaban facendo en algunhas UCIS que estaban salvando a pacientes e eu contactei con todas as sociedades de inmunología do mundo.

- **Volvendo un pouco atrás, cando nos falaches un pouco de por que quiseches estudar inmunología, gustárame saber que foi o que máis che gustou da carreira.**

- Mira, cando escollín Inmunología fun á Clínica Puerta del Hierro a unha charla que era un seminario en inglés sobre unhas células, uns linfocitos gamma delta que non oíra falar xamais, e eu dixen "onde me metín, non entendo nada" e dixen: que teño que facer? estudar! Realmente reflexionei que un sempre idealiza as cousas e logo a realidade é que case todas as cousas son traballo, estudo e esforzo.

- **E agora que estiven lendo dinme conta que tiñas 3 libros publicados.**

- Teño moitos, teño 27-28 libros. Eu escribín libros en inglés, de inmunotecnología... Era un pouco un abismo, tampouco non o fixera nunca, e tes certo medo. Teño libros divulgativos recentes e iso foi pola pandemia. Un deles chámase "Immuno Power, Conoce y fortalece tus defensas", é un libro que non é unha novela pero se queres saber que é a febre, que é a inmunoterapia ou que son os monoclonales pois podes consultalo no capítulo correspondente. Mais realmente é verdade que facer un libro divulgativo é moi difícil, é do máis difícil que fixen. Facer un libro que poidese chegar á xente cunha linguaxe sinxela custoume moitísimo, é das cousas máis difíciles.

Conxunto de bebidas alcohólicas nun establecemento. / PEXELS

Isto non é medrar

O programa de formación “Apuntámonos a non beber” visita o CPI Cova Terreña e alerta sobre o consumo de bebidas aditivas en menores

Clase de 2ºA / Baiona

Durante a primeira e a segunda avaliación, os alumnos e alumnas de 2º ESO tivemos dúas charlas sobre o consumo indebido do alcohol e das bebidas enerxéticas, que tamén poden afectar á nosa saúde se non se toman en certa medida. Alí faláronnos sobre os efectos que produce o uso destas bebidas nos menores e a publicidade subliminal que recibimos, é dicir, mensaxes ocultas das que non nos damos conta. O programa chámase “Apuntámonos a non beber” e vai polos colexios informando sobre a prevención das adicións. As charlas conclúen cun traballo no que facemos unha contracampaña sobre as bebidas alcohólicas e enerxéticas. O uso excesivo destas bebidas pode provocar a morte e discapacidade a unha idade relativamente temperá. Hai estudos que indican que entre as per-

Bosquexo de varias contracampañas. / 2ºA

soas de 20 a 39 anos, aproximadamente o 13,5% das mortes totais son debidas ao alcohol. Tamén existe unha relación causal entre o uso nocivo desta substancia e unha serie de trastornos mentais e de conduta, como enfermidades e lesións non transmisibles (máis de 200). Alén diso, debemos ter en conta que cada ano se producen 3 millóns de mortes no mundo debido ao consumo excesivo de bebidas alcohólicas, o que

representa arredor dun 5% das defuncións. Máis alá das consecuencias para a saúde, o consumo nocivo de alcohol supón importantes perdas sociais e económicas para os individuos e a sociedade en xeral. Pola súa parte, as bebidas enerxéticas teñen unha gran porcentaxe de azucre e cafeína que nos fan dano e poden provocar malestar como vómitos ou mareos e, en casos extremos, até ataques ao corazón que poden conducir a morte.

As persoas responsables do Programa “Apuntámonos a non beber” explicaron e ensinaron varias campañas do coñecido como contrapublicidade. Trátase de difundir as críticas cara a unha marca, a súa actuación comercial e a forma na que aproveita para promocionar o alcohol nos seus produtos. Por exemplo, ensináronnos fotos de alimentos ou cousas do día a día como lentes de sol onde incluían publicidade de tabaco. No marco do Programa, participamos nun concurso no que nós presentamos a nosa propia contracampaña para concienciar sobre o consumo de alcohol e de bebidas enerxéticas. Só se admite un traballo por aula e a proposta gañadora gaña unha visita ao parque acuático de Cerceda. Para finalizar o Programa, os nosos pais tamén reciben información relacionada con este tema.//

Ideamos a nosa contracampaña

Redacción / Baiona

O programa “Apuntámonos a non beber” inclúe a creación dunha contracampaña de publicidade para concienciar sobre o consumo indebido de substancias aditivas.

Co obxectivo de levar a cabo este proxecto, o primeiro que fixemos foi unha nube de ideas con todos os *slogans* de produtos famosos que se nos ocorían e, a seguir, pensamos a forma na que podíamos modificalos para que a mensaxe sensibilizase sobre os perigos do seu consumo.

Unha vez tomamos nota de todas as propostas, dividimos a clase en varios grupos para que cada un puidese darlle forma ás ideas presentadas. A maior parte decidiu centrar o seu traballo nas bebidas enerxéticas, pois estas, malia que supoñen un elevado risco para saúde, pasan inadvertidas porque están moi normalizadas na sociedade.

A partir do deseño dunha coñecida marca cuxo emblema é unha estrela, naceron ideas como “Ataque star”, en referencia a un infarto provocado polo exceso de cafeína e azucre, ou “Drug star”, co lema “More dangerous, more harmful, more deadly”. Algo semellante ocorreu con outra proposta, que baixo o título “Monstro” mostraba un recipiente con líquido verde espallado nun camposanto. Un dos grupos decidiu facer unha proposta que non se baseaba en ningunha marca concreta pero que continuaba coa mesma liña de pensamento: nunha lata estaba escrito “non beber” e “perigo”. Por último, houbo tres persoas que se animaron a centrar a campaña en marcas alcohólicas e deseñaron un coche co lema “estrélate en Galicia”, facendo referencia a unha coñecida cervexa.//

Educación de Calidade, obxectivo de desenvolvemento sostible imprescindible

A ONU estableceu o obxectivo para que todos os nenos e nenas teñan acceso a unha educación igualitaria, mellorar as infraestruturas e aumentar as bolsas de estudos

Proxecto Competencial
4ºESO / Baiona

Para responder á pregunta de por que se ten como obxectivo acadar a *Educación de calidade* en todos os países do mundo, deberíamos pensar que neste aspecto inflúen moitos factores, como a perda de calidade da educación provocada pola Covid-19, que ocasionou un escaso desenvolvemento da aprendizaxe da educación en moitos países, feito que pode xerar problemas futuros no Estado. Aínda que se estea facendo un grande esforzo de financiamento para acadar os obxectivos do ODS 4, estímase que, cando menos, 84 millóns de nenos e nenas quedarán sen escolarizar, o que significa que todo este esforzo non é suficiente. Porén, a Educación de calidade debe ser unha prioridade nacional, e non só un ODS máis.

A realidade é que a educación é un dos mellores investimentos que un Estado poida facer, incluso mellor

que os investimentos en defensa ou na mellora do medio natural. Non son necesarios os exércitos nin tampouco tantos

A Educación é un dos mellores investimentos que un Estado pode facer

proxectos para os ecosistemas, o que precisamos é unha educación que conciencie os máis novos. Hai que pensar que se un país é pobre, cunha alta taxa de criminalidade, dependente doutros Estados pola súa

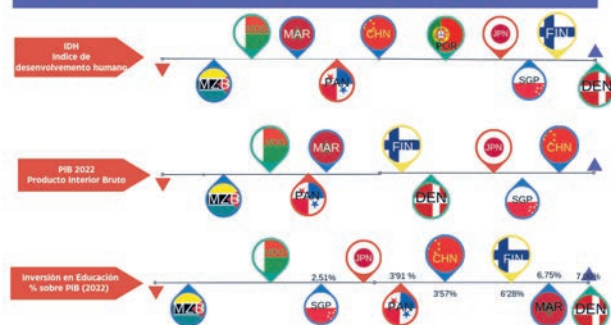
situación, o que lle pode sacar dese burato en que está inmerso, é investir o máximo posible na formación dos seus mozos e mozas

para mellorar a calidade de vida e o futuro de país. Se non o fai, simplemente entrará no círculo de, ao non formar os

Alumnado de 4ºESO de Proxecto Competencial co traballo final. / VÍCTOR MOREIRA

Educación: Proxecto de país

PIB investido na educación noutros países. / 4ºESO PC

Tomando coma base os países analizados, o alumnado reconece un claro patrón polo que os Estados que invisten unha porcentaxe máis alta do PIB na educación teñen un maior desenvolvemento.

Finlandia, por exemplo, inviste un 6,28% do PIB en educación; pola contra Madagascar só inviste un 3,10% e a súa taxa de analfabetismo é moito maior, impedindo así un estudo de calidade para sacar ao país da pobreza.

máis novos, rematarán traballando en profesións en que non gañen diñeiro, non poderán ter unha gran produción debido á escaseza de persoas preparadas para organizar as empresas e o comercio, e os criminais terán moita facilidade para tomar o control do país. Aínda que sexa de forma indirecta, xa coñecemos casos coma este. Lembramos o exemplo de El Salvador, antes de chegada de Nayib Bukele o país estaba controlado polas cuadrillas. Despois de erradicar a corrupción e as cuadrillas, que converteran o país nun inferno, Bukele anunciou que a súa prioridade era investir o máximo posíbel na educación, para que a paz perdure por moito tempo na súa nación. Outros países como Costa Rica eliminaron o exército e dirixiron ese financiamento para mellorar os seus corpos de policía e incrementar a seguridade do pobo, ademais de medrar o gasto en educación. Hoxe en día o seu sistema educativo está considerado como un dos mellores de América.

Non faltan datos para demostrar a importancia da educación no desenvolvemento dos países e da civilización en xeral. Nos Obxectivos de Desenvolvemento Sostible da Axenda 2030 non se reflicten todas as metas precisas para conseguir unha educación de calidade de xeito global, pero mellorándoa década tras década, quen sabe se poderemos rematar o século cuns resultados extraordinarios.

O CPI de Cova Terreña celebra a súa IV edición da Semana da Ciencia

Toda a comunidade educativa se implica na exposición para poñer de manifesto que a Ciencia forma parte indispensable das nosas vidas

Iria Chapela / Baiona

O CPI de Cova Terreña celebra a IV Semana da Ciencia, un encontro que vai collendo sona entre a comunidade educativa e ano tras ano non deixa de medrar. Nela participan todos os niveis educativos, dende Infantil e Primaria ata Secundaria e serve de escaparate para amosar os diversos traballos realizados ao longo do curso. A Ciencia, fio condutor da exposición, está presente en múltiples disciplinas e en diferentes formatos, tendo moi en conta este ano tamén o lema do centro: "O mar que nos une".

Ao longo de nove días, os diferentes grupos van pasando polo salón de actos do centro para poder experimentar e desfrutar dos diferentes postos.

Hai tamén unha xornada de portas abertas en horario de tarde para que as familias poidan achegarse aos produtos elaborados dentro dos distintos Plan Proxectos que participa o centro, así como dos Contratos Programa. O que máis está a chamar a

atención, tanto entre a rapaza da como entre o persoal do centro, é a cámara escura. Este artilluxio, documentado en textos anteriores a Cristo, permite obter unha proxección da realidade a cor. É un fenómeno que se empregou nas artes pictóricas do Renacemento, quen sabe se mesmo para pintar as covas prehistóricas, e que resultou ser a precursora das nosas cámaras fotográficas. Só precisa unha sala ou espazo a escura e unha cartolina cun pequeno orificio a través do cal

A cámara escura causa sensación entre os visitantes

pasa unha pequena cantidade de raios de luz ao seu interior. Como a luz viaxa en liña recta e en todas as direccións atravesando o orificio reflectindo no interior da "cámara" a imaxe do exterior, proxectando sobre unha cartolina ou mesmo a parede en 2D a realidade que no exterior vemos en 3D.

En función da cantidade de luz que se permita pasar, modifícase a nitidez da imaxe obtida.

As novas tecnoloxías tamén están presentes, grazas á radio escolar, coa que se pode gravar un *podcast* coa colaboración do alumnado de Dixitalización. A impresora 3D, que traballa arreo para fabricar pequenos agasallos para os visitantes, segue a achegarnos unha tecnoloxía que xa está a revolucionar o noso día a día.

O coidado do medio natural, co uso de enerxías renovables, está presente a través de varias maquetas que representan as

distintas fontes de enerxía respectuosas e non contaminantes, nas cales nos deberemos apoiar de cara o futuro.

Por outra banda, o estudo do corpo humano adoita ter un papel importante pola cercanía do tema e a súa presenza no currículo de diversos niveis educativos. As maquetas do aparato respiratorio e dixestivo amosan de xeito didáctico, por exemplo, o funcionamento dos pulmóns. Coas representacións da célula e das súas partes, podemos visualizar estas estruturas, ás veces difíciles de imaxinar. O estudo estatístico das probas DAFI, nas que participa cada ano o noso alumnado na materia de Educación Física, tamén se pode consultar nesta exposición.

Este ano tamén está presente o mundo da literatura coa mostra de diversos libros de Jules Verne, gran adiantado ao seu tempo que imaxinou trebellos e realidades que hoxe son realidade pero inimaxinables para os sus coetaneos. Podemos albiscar na súa obra a súa visión futurista que representou,

xa no século XIX, do día a día da sociedade. Moitas veces aproximouse tanto á nosa realidade que resulta difícil non maravillarse e sorprenderse.

As linguas completan a súa participación cun estudo espectrográfico da voz que nos dá as claves de diversos fonemas da nosa lingua.

O estudo da Prehistoria, elaborado polo alumnado de 6º Ed. Infantil, coa inestimable colaboración das familias, chama tamén a atención pola súa complexidade e minuciosidade. Dende unha mostra de pinturas rupestres nunha cova ata diversas maquetas e cartelería que nos explican a maneira de vivir dos nosos ancestros: tipos de sociedade, restos que podemos atopar, etc.

A meteoroloxía, moi presente no noso centro en todas as etapas educativas, está representada a través de varias maquetas de instrumentos meteorolóxicos. Asemade, as fotografías achegadas ao Concurso de fotografía meteorolóxica que se celebra por cuarto ano consecutivo, tamén están expostas

para o disfrute dos visitantes. O galo do tempo portugués, moi común nas nosas casas en tempos pretéritos, está tamén presente na exposición acompañado da súa lenda e da explicación da reacción química que ten lugar e que servía ata non fai moito para a predicción meteorolóxica nos fogares.

O departamento de Física e Química sorpréndenos con diversos experimentos que chaman a atención pola súa vistosidade: como limpar moedas, empregar unha col lombarda como un indicador de pH ou disolucións que cambian de cor, entre outros.

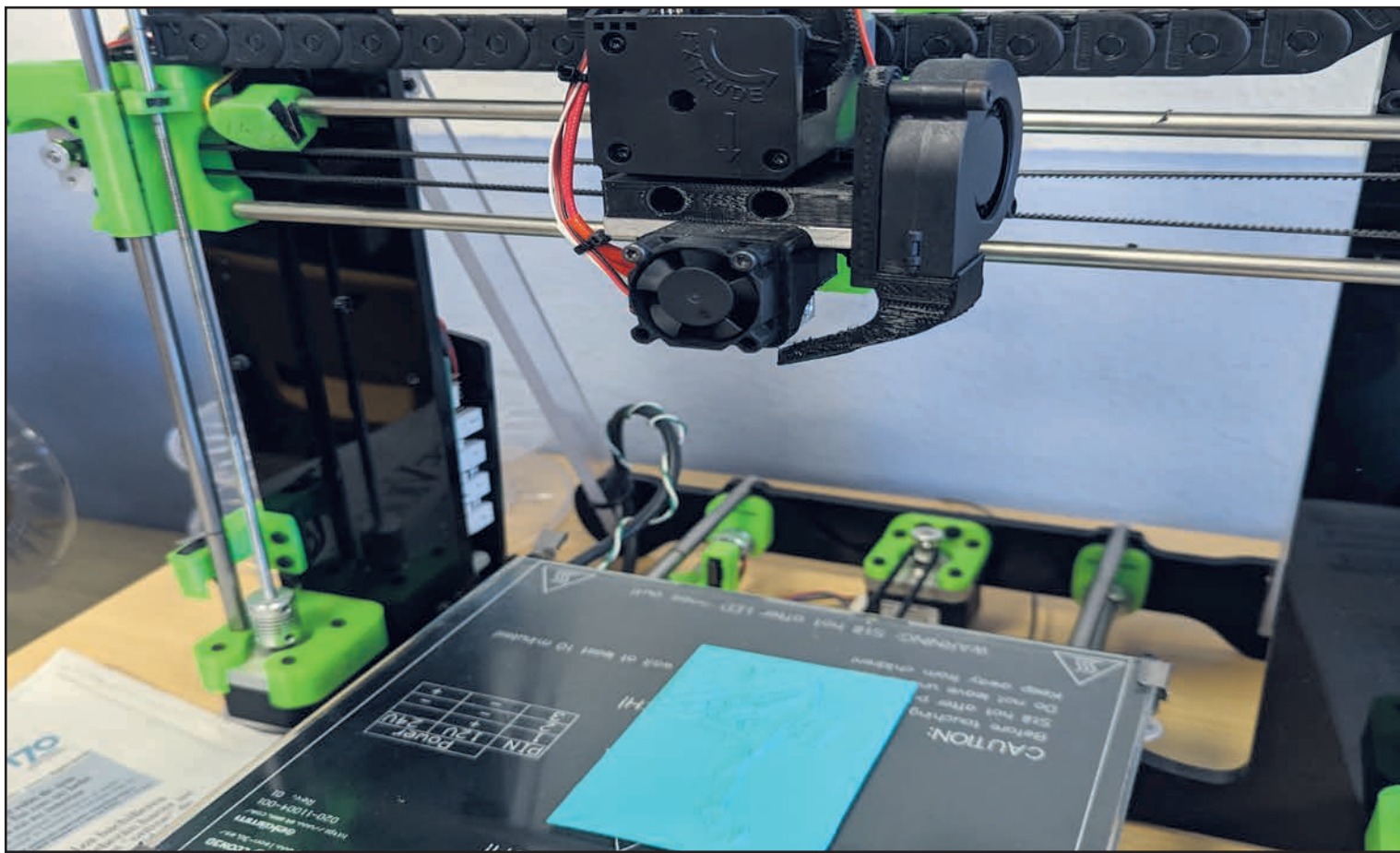
O departamento de Ciencias contribúe a través do estudo dos bosques atlánticos autóctonos, mediante unha serie de maquetas que amosan as características das 25 especies de árbores autóctonas dos nosos bosques. Outros departamentos e niveis educativos tamén están presentes, a través dos xogos elaborados con material de refugallo, da revisión de novas técnicas na xenética ou do estudo da contribución de diversas mulleres á Ciencia. Como xa vén sendo habitual, a lingua vehicular da mostra é o galego. Con esta medida pretendemos pór en valor a súa utilidade á hora de transmitir coñecementos científicos, afastándoa así do seu uso ligado ás humanidades.

A exposición non pretende ser só unha canle de difusión dos traballos realizados, senón que serve tamén como un foco de novos coñecementos. A tal fin, os visitantes teñen á súa disposición cuestionarios adaptados ás distintas etapas educativas da escola e en diferentes formatos á cal as persoas visitantes poden acceder na súa versión dixital a través dun código QR.

Entre todos, conseguimos deste xeito, achegar o mundo da Ciencia a toda a comunidade educativa, unha realidade presente, sen ser conscientes, no noso día a día. //

Mostra do material exposto na Semana da Ciencia. / IRIA CHAPELA

Dotación de polos creativos. / NAIARA ÁLVAREZ

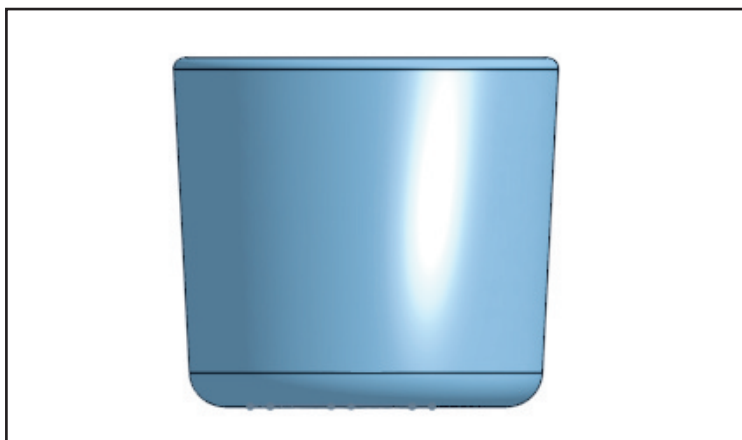
Aprendendo a fabricar un obxecto na impresora 3D

O poder da tecnoloxía pode mellorar a calidade de vida das persoas no seu día a día mediante a fabricación de obxectos

3º ESO / Baiona

O primeiro paso para fabricar un obxecto é detectar unha necesidade ou mellora, xa sexa práctica ou decorativa. Para acadar este obxectivo é necesario buscar ideas e obxectos imprescindibles que poidan ser útiles para a vida cotiá. Póden-se anotar en papel ou nun dispositivo para avaliar os beneficios que pode achegar cada un.

O segundo paso, é elixir unha das ideas expostas para facer un bosquejo ou varios nunha folla de papel ou nun programa informático, para realizar distintos modelos sobre o obxecto. Tras seleccionar o que mellor se adapta ás perspectivas propostas, débese levar a cabo pegando o bosquejo nunha páxina de deseño dixital. Un bo programa informático pode ser Onshape, un sistema de software de deseño que atoparemos facilmente en internet.

Deseño previo. / NAIARA ÁLVAREZ

Obxecto fabricado. / NAIARA ÁLVAREZ

O terceiro paso trata sobre o deseño detallado. Neste apartado necesitaremos os deseños conceptuais anteriores para elixir o máis eficaz. É fundamental perfeccionar o obxecto e escoller os elementos esenciais para a súa fabricación. Por exemplo, se estivésenos a facer un coche, deberíamos pensar en detalles do deseño das rodas, da marca dos freos ou até da cor exterior.

Co deseño definitivo xa feito, comezaremos o cuarto paso: a fabricación do obxecto. Existen moitos métodos de fabricación como pode ser a industrial, a artesanal, etc. Nós ímonos centrar no método da impresora 3D, pero tamén poderíamos usar calquera outro. Para poder facelo, temos que trasladar o deseño a un formato concreto. O formato no que debemos ter o deseño denomínase Gcode, e para pasalo a este usaremos o programa Ultimaker Cura, creado

para o deseño en impresoras 3D na que podemos modificar os parámetros da impresión e transformatos a Gcode. Existen outros programas para facelo, pero este será o que nós usemos. No caso de que empreguemos este, tamén podemos abrir o noso deseño en formato STL.

Unha vez dentro de Ultimaker Cura, podemos descargar o mesmo deseño, pero no formato obxectivo que estamos a buscar: Gcode. Para isto, debemos premer no botón “slice” (en inglés), ou ben “imprimir” (en galego / castelán). Finalmente, procedemos a gardar o ficheiro nunha tarxeta SD, empregando un adaptador e inserímololo na impresora.

O último paso antes de executar a fabricación é configurar a impresora, facendo procesos como nivelar a base, colocar o filamento no bico, etc. Unha vez rematada a fabricación do produto, debemos comprobar se tivo algún tipo de erro importante. Se é así, decidiremos cal é o problema e trataremos de arranxalo para volver comezar a fabricación. En base ao noso exemplo, poderíase facer máis grande a base para que fose máis estable, cambiar o deseño para que o móbil se vexa máis e teña máis visión á hora de usalo, valorando a parte frontal da estrutura, para obter o obxecto que realmente desexamos e que estea ben adaptado ás nosas necesidades. Cando logremos que o produto final non teña ningún tipo de erro de fabricación, analizaremos os fallos que poida ter no futuro, relacionados coa función para a que está pensado o obxecto.

No caso de que teña este tipo de erros, retomaremos o deseño no programa para poder facer os cambios que este necesite. Unha vez fagamos isto, podemos trasladalo de novo á impresora. Isto podémolo facer as veces necesarias ata obter o obxecto que realmente desexamos.//

A Física e a Química do mar

Este ano o lema do noso centro é "O mar que nos une", polo que fixemos unha indagación das propiedades e fenómenos físicos e químicos que teñen lugar no mar

Nagore, Nair, Aitor, Martín, Mateo, Manuel, Emma, Paula, Pedro, Marta, Estela, Daniel, Alejandra Si., Alejandra So., Carolina, Miguel e José Alberto de 4º ESO/Baiona

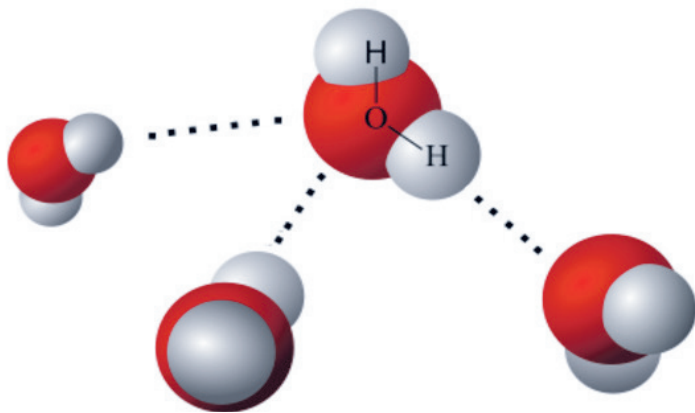
A auga representa o 96,5% da masa do océano. A molécula de auga ten propiedades únicas que son necesarias para comprender como funciona o océano.

A molécula de auga pura está composta por dous átomos de hidróxeno e un de osíxeno. O hidróxeno e o osíxeno teñen un enlace covalente. A forza de unión entre as moléculas de auga é moi forte, polo tanto, cando se rompe, pódese obter moita enerxía.

A auga é unha molécula polar, pode formar enlaces entre as súas moléculas e do mesmo xeito enlazarse a ións disoltos como sodio e cloro formando auga salgada.

A súa capacidade calorífica é moi grande en comparación con outras substancias. Esta é unha propiedade das substancias relacionada coa cantidade de enerxía necesaria para aumentar a súa temperatura. A auga ten unha capacidade calorífica específica moi elevada, polo que para aumentar a súa temperatura precisa absorber moita calor por unidade de masa. A calor específica da auga salgada é lixeiramente superior á da auga pura. O que fai do mar un excelente moderador da temperatura. Por este motivo, nas cidades costeiras as temperaturas mínimas e máximas non son tan extremas como poden ser nunha zona do interior.

As radiacións solares producen un quecemento da auga ma-

Varias moléculas de auga enlazadas entre si. / F. DESCOÑECIDA

riña. A penetración da luz solar é escasa e redúcese os primeiros metros. Do mesmo xeito o mar tamén perde calor por evaporación e por conduction, xa que a superficie da auga está máis quente que a do aire.

A auga ten unha temperatura de fusión e de vaporización máis elevada do esperado, grazas ós enlaces que forman as moléculas de auga entre si. Ademais disto, cando a auga se conxela adquire unha estrutu-

A auga salgada presenta un punto de conxelación máis baixo que o da auga doce. Isto é debido ás sales que se atopan disoltas, polo que a súa temperatura de conxelación é de -2°C.

A auga do mar está composta por unha enorme cantidade de elementos químicos coñecidos, moitos minerais derivados da codia terrestre e dos sales orgánicos que proveñen de restos animais e plantas. Estes com-

A auga que se atopa nos mares ten unha vital importancia para o desenvolvemento da humanidade. Non soamente é o ecosistema onde habitan as especies que son o noso alimento, senón tamén é unha fonte de recursos minerais que se emprega na industria.

Na auga da mar podemos atopar os seguintes compoñentes: fósforo, sodio, potasio, cloro, iodo, boro, silicio, bicarbonatos, cobre, cromo, manganeso, cinc, xofre, selenio, magnesio, ferro e calcio.

A salinidade da auga do mar é a medida de sales disolta nun quilogramo da auga do mar. A auga do mar é salgada porque contén unha variedade de minerais disoltos sendo o máis abundante o cloruro de sodio. Este sal e o resto de minerais que se atopan na auga de mar ten a súa orixe nas achegas dos

tamén aumenta. A densidade defínese como a masa por unidade de volume, é un dos parámetros máis importantes no estudo da dinámica oceánica, xa que as pequenas diferenzas horizontais da densidade poden producir correntes moi fortes. Os factores que fan variar a salinidade da auga son a temperatura e as achegas de augas continentais.

Un dos fenómenos máis fascinantes do mar son as ondas, e que se poden explicar polas leis da física. Ao comprender as características das ondas, a súa propagación e o seu comportamento en diferentes condicións, podemos apreciar mellor a súa beleza e o seu poder. Que é unha onda e como se xera no mar? Unha onda é un fenómeno que transporta enerxía sen necesidade de mover materia. No caso das ondas do mar, as moléculas da auga vibran ao redor da súa posición de equilibrio mentres a onda se propaga a través da superficie. A enerxía que transporta a onda provén do vento, que ao soprar sobre a superficie do mar, crea pequenas perturbacións que se van amplificando e transformando en ondas.

As ondas propáganse a través do mar a unha velocidade determinada. Esta velocidade depende da lonxitude de onda e da profundidade da auga. Canto máis longa sexa a onda e máis profunda sexa a auga, maior será a velocidade de propagación.

Cando as ondas atopan un obstáculo, como un arrecife ou unha illa, modifícase a súa traxectoria debido á refracción. A refracción é a causa de que as ondas se dobren ao chegar á costa, creando as diferentes formas das praias.

Vista de Monteferro e do parador de Baiona. / DOLORES TORRES

ra que presenta unha menor densidade que a auga líquida, isto fai posible que a auga flote cando se conxela, permitindo así a existencia de vida debaixo desa capa conxelada.

postos, en diferentes proporcións, configuran ese gusto salgado da auga do mar. Contén tamén gases disoltos, como hidróxeno e osíxeno, que fan posible a vida nel.

ríos, as fontes hidrotermais submarinas e as erupcións volcánicas do fondo do mar. Cando a auga se evapora do mar o sal queda atrás. Se a salinidade aumenta, a densidade

Doutra banda, cando dúas ou máis ondas se atopan no mesmo punto, prodúcese un fenómeno chamado interferencia. A interferencia pode ser construtiva, cando as ondas se suman e aumentan a súa amplitude, ou destrutiva, cando as ondas se restan e se anulan. Existen diferentes fórmulas que se utilizan para predicir o comportamento das ondas, como a súa altura, a súa lonxitude de onda e a súa velocidade de propagación. Estas fórmulas teñen en conta variables como a profundidade da auga, a velocidade do vento e o período das ondas.

As correntes mariñas son movementos das augas oceánicas coma enormes remuíños e con movementos circulares durante miles de quilómetros. Fórmanse debido ás diferenzas de densidade, temperatura e salinidade facendo que a corrente pareza un gran río no océano. As correntes oceánicas máis coñecidas son as de circulación superficial, que alcanzan unha profundidade media de 100m, por debaixo da cal están as correntes subsuperficiais, a menudo moi velozes, pero con percorridos distintos. Son orixinadas por diferentes motivos: rotación da Terra, a calor do Sol, o vento...

O funcionamento, ven determinado en gran parte porque o Sol quenta a atmosfera de xeito diferente en función da latitude e as conseguíntes diferenzas de temperatura da masa de aire xeran os ventos.

Nos trópicos fórmanse uns ventos constantes, que sopran cara o Ecuador, onde, ao incidir os raios solares máis directamente, quentan máis a atmosfera, creándose unha zona de calmas ecuatoriais; o aire por encima do mar quéntanse, expándese e ascende en altura. Esta expansión crea unha zona de baixas presións.

O aire tende a ir dende as zonas de alta presión cara ás de baixa presión, xerándose os ventos.

O mar catívanos coa súa inmensidade, a súa beleza e o seu poder. E un dos seus aspectos máis evocadores é, sen dúbida,

O cheiro do mar é unha complexa mestura de compostos químicos procedentes de diversas fontes:

cheiro característico a mar que se libera á atmosfera e é transportado polo vento ata a costa e ata nós.

ro en por si, asóciase co aroma fresco e mariño.

4. Outros compostos: ademais dos mencionados anterior-

Imaxe das Illas Cíes dende a praia de Patos. / DOLORES TORRES

o seu aroma característico.

Ese cheiro fresco, salgado e ás veces lixeiramente doce que nos transporta á praia, as ondas rompendo na beira e a brisa

1. O fitoplancto: pequenos organismos vexetais que viven na superficie do océano e son a base da cadea alimentaria mariña. Cando o fitoplancto

2. As algas: as algas, como as marróns, liberan compostos chamados dictiopterenos que actúan como feromonas para atraer os espermatozoides du-

mente, outros compostos como o xeosmín, producido por bacterias no chan, e o ozono xerado pola interacción da luz solar coa atmosfera, tamén poden contribuír ao aroma do mar, especialmente despois dunha tormenta. A intensidade do cheiro do mar varía segundo diversos factores, como a cantidade de fitoplancto presente, a actividade das bacterias, a forza do vento e a temperatura da auga. En xeral, o cheiro é máis forte en áreas con alta concentración de fitoplancto e en días cálidos e solleiros.

O aroma do mar non só é agradable para o noso olfacto, senón que tamén ten importancia ecolóxica.

Demostrouse que o DMS liberado polo fitoplancto xoga un papel crucial na regulación do clima, actuando como núcleos de condensación para a formación de nubes.

Non cabe dúbida de que a química do mar está chea de segredos e de procesos que descoñecemos todavía.

Aves sobre as ondas do mar. / FONTE DESCOÑECIDA

mariña acariñando o noso rostro.

Pero, de que está feito realmente ese aroma tan particular?

A resposta, como cabería esperar, non é simple.

morre ou é consumido por outros organismos, libera unha substancia chamada dimetil-sulfoniopropionato (DMSP). As bacterias mariñas descompoñen o DMSP en sulfuro de dimetilo (DMS), un gas cun

rante a reprodución. Estes compostos tamén contribúen ao aroma do mar.

3. O sal mariño: o cloruro de sodio, ou sal común, é o composto principal da auga de mar e, aínda que non ten chei-

Un destes fenómenos sorprendentes é a bioluminiscencia, tamén coñecido como mar de Ardora. Trátase dun fenómeno natural en que algúns organismos mariños emiten unha luz azulada ao producirse unha reacción química que transforma a enerxía química en luminosa.

A responsable deste fenómeno tan chamativo é a *Noctiluca scintillans*, que etimoloxicamente significa “que brilla pola noite”, polo que tamén é coñecida como chispa do mar. É un alga que pertence ao grupo dos dinoflaxelados mariños, que non realiza a fotosíntese e é de gran tamaño. Aliméntase de fitoplancto e é a causante das mareas vermellas, ademais da bioluminiscencia. Non produce neurotoxinas polo que non supón ningún risco para o ser humano.

Este fenómeno prodúcese porque ao reaccionar co osíxeno, a *Noctiluca* provoca unha luz de cor azul que se pode apreciar sobre todo polas noites e cando a auga está en movemento.

A pesar de que os estudos sobre este fenómeno son recentes, existen hipóteses da causa deste comportamento bioluminiscente. Ao parecer as algas reaccionan desta maneira tan chamativa por un mecanismo de defensa dos organismos para evitar servir de alimento aos seus depredadores.

Esta teoría coñécese como “alarma contra ladróns” e baséase en que as algas desprenden luz para, ao ser ingeridas por outros organismos, se convertan nun branco sinxelo para outros atacantes.

Este fenómeno foi mencionado por primeira vez en “*Veinte mil leguas de viaje submarino*” de Julio Verne, no seu relato sobre o Nautilus viaxando sobre unha “capa fosforescente”. Podemos observar a espectacularidade deste fenómeno na nosa ría. O mar de Ardora fai que as augas se iluminen na escuridade da noite tinguíndose

dun ton azulado que se converte nun espectáculo visual. Os lugares ideais para velo son territorios paradisíacos como illas e praias que non presentan moita contaminación lumínica, sobre todo nos meses de xullo a setembro entre as 22:30 e as 23:00 horas.

Pero o mar non pode escapar aos efectos da contaminación e da acción antropoxénica, é dicir, do ser humano.

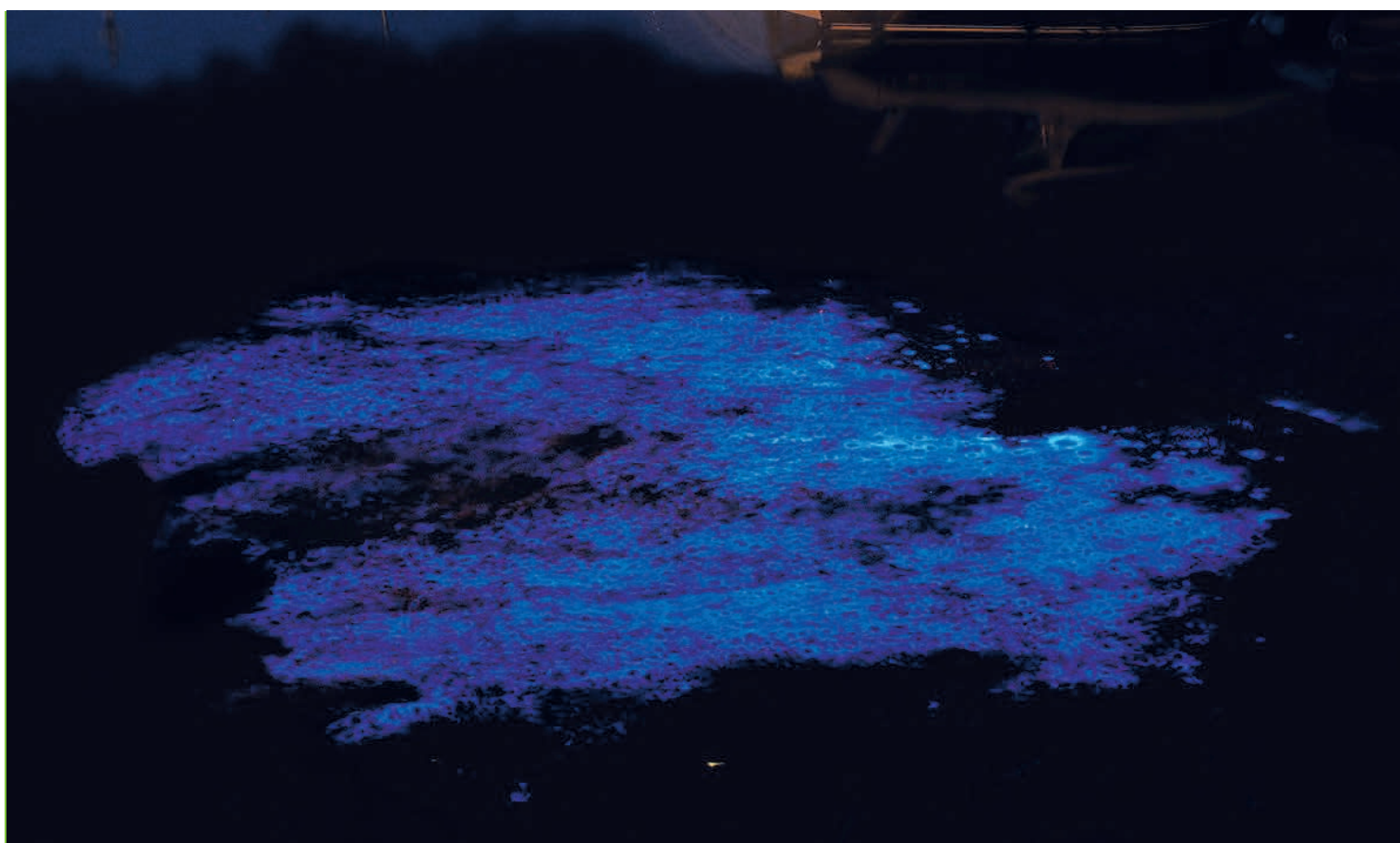
Un destes efectos é a acidificación da súa auga. A acidez mídese empregando a escala de pH que cuantifica a cantidade de H^+ que hai na auga. Esta

tica depende dos gases de efecto invernadoiro que se atopan na atmosfera, principalmente o dióxido de carbono.

Debido á alta capacidade de absorción de dióxido de carbono propia dos océanos, estímase que hai aproximadamente 60 veces máis dióxido de car-

océanos é o resultado das emisións de dióxido de carbono á atmosfera procedentes das actividades humanas unha vez máis.

Esta baixada do pH produce cambios na composición química da auga. Estes ións H^+ afectan a organismos como os

Bioluminiscencia ou mar de Ardora. / FONTE DESCOÑECIDA

Papel indicador de pH. / DOLORES TORRES

Un dos mellores lugares para observar este fenómeno son as Illas Cíes no Parque Natural das Illas Atlánticas, onde a contaminación lumínica é mínima, non hai núcleos de poboación, as augas están calmadas e a temperatura non é moi elevada.

escala ten uns valores entre 0 e 14, e pódese medir empregando papel indicador, que segundo a cor que adquira se corresponde cun valor de pH (imaxe). Con respecto aos océanos, estes teñen un valor de pH básico, de 8 a 8.3. Esta caracterís-

bono nos océanos que na atmosfera.

Cando o dióxido de carbono entra en contacto coa auga disolvéndose nela aumenta a cantidade de H^+ , diminuíndo así o valor do pH. Polo tanto, o efecto da acidificación nos

corais e moluscos, especies formadas por carbonatos. O que fan é disolver ese carbonato do que están formados, impedindo o seu crecemento e desenvolvemento axeitados.

As especies con esqueletos ou coirazas calcáreas son especialmente sensibles ás diminucións do pH, reducíndose a súa capacidade de reprodución e aumentando así a súa mortalidade.

Pero aínda non sabemos o suficiente sobre os efectos da acidificación do mar, polo que é imprescindible continuar investigando.

En conclusión, a medida que as concentracións aumenten na atmosfera, a acidificación dos océanos seguirá afectando de diferentes maneiras ao desenvolvemento e ao funcionamento dos arrecifes de coral e a outros ecosistemas asociados aos mesmos.

Un mar de letras nunha vila mariñeira

O CPI de Cova Terreña navega pola literatura para atopar a súa inspiración

2ºB ESO / Baiona

Cantigas populares e medievas, a figura de Luísa Villalta, o club de lectura e o certame de relatos do CPI Cova Terreña (o Dolores Agrelo) fan que o mar teña presenza literaria no noso centro. Este curso o lema do colexio é ‘O mar que nos une’ e isto ten gran relación coa literatura galega, xa que no noso país, tres das catro provincias son costeiras. Isto supón que haxa unha gran influencia mariña na maioría dos autores e autoras que escriben en galego, así como na tradición oral e popular. Quen non coñece o “Ondiñas veñen, ondiñas veñen e van” da canción “A Rianxeira”? Pois esta acompañanos desde hai moito tempo enriquecendo a nosa cultura e internándose na sociedade, lingua e vida dos emigrantes e mariñeiros galegos. No relativo á tradición, un moi bo exemplo da nosa vila é a historia da Virxe da Rocha, unha das zonas turísticas máis importantes de Baiona e do Val Miñor. Esta lenda trata sobre unha familia formada por un pai, unha nai e un fillo. Un día o pai e o fillo tiveron que marchar ao mar; a nai, moi triste, todos os días ía ao monte Sansón e quedaba alí, de pé, esperando a que a súa familia volviera algún día, pero nunca ocorreu. Dise que de tanto esperar petrificouse e ficou alí, cun barquiño na man. Outra versión da mesma lenda conta que nun día de néboa, uns mariñeiros preto da costa estaban a piques de chocar cunhas rochas, pero, de súpeto, apareceu para guíalos unha luz que se atribúe á Virxe representada na estatua.

Imaxe do mar, protagonista este ano no CPI de Cova Terreña. / ISABEL MARTÍNEZ

A capa da recente publicación de Anxo X. Rajó e o monumento da Virxe da Rocha. / 2ºB

Se seguimos falando da importancia da ría de Vigo na literatura, non podemos deixar de mencionar a cantiga de amigo atribuída a Martín Códax no medievo e presente no Pergamiño Vindel. Nos versos “Ondas do mar de Vigo, se vistes meu amigo”, unha muller pregúntalle a estas se saben

onde está o seu amado. O cantante C. Tangana fai mención a esta cantiga nun verso da súa canción “Oliveira dos cen anos”, himno do centenario do Celta de Vigo. O noso centro incluíuna no timbre musical durante unha semana para marcar o final do recreo, pois a canción ten moita relevancia para a xuventude galega. No noso club de lectura “Baideler” lemos o libro *Jules Verne e a vida secreta das mulle-*

res planta, de Leticia Costas, obra relacionada co mar.

Trata sobre unha familia na que as mulleres teñen corpo de planta. As súas vidas están en perigo, polo que Jules Verne chega a Vigo en barco acompañado do seu grumete Pierre para salvaras. Para isto deben chegar a un bosque máxico nas illas Cíes, onde estarán seguras. O señor Sanjurjo Badía préstalles o seu submarino Nautilus. O próximo libro escollido é *A expedición do Pacífico*, de Marilar Aleixandre, tamén relacionado coa temática marítima.

A nosa homenaxeada deste ano das Letras Galegas, Luísa Villalta ten varias obras relacionadas co mar. Esta é unha escritora galega nada na cidade da Coruña o 15 de xullo de 1957. Algunhas das súas paixóns eran a música, o teatro, a poesía ou a narrativa. Son destacábeis obras como *Música Reservada* ou *En concreto*, onde a autora retrata a súa cidade mediante o vento mariño, o porto e a ría. No noso centro, o departamento de Lingua e Literatura Galega está moi relacionado coa autora, xa que o profesor Anxo X. Rajó escribiu un libro sobre ela, *A música e a poesía na mesma persoa* (Ir Indo, 2024).

Para rematar, cómpre indicar que a nosa ANPA organizou este ano, por vez décimo novena, un certame literario cuxa temática foi o lema ‘O mar que nos une’. Participou unha gran parte do alumnado de todo o centro e a gañadora de secundaria foi unha compañeira da nosa clase de 2ºB co relato “*Dous tempos, un mesmo mar*”. //

O lema do centro ‘O mar que nos une’ ten gran relación coa literatura galega

"O judo achega un crecemento a nivel persoal e unha interiorización dos valores"

Entrevista ao adestrador de judo de Baiona, Aarón Garabatos Mosquera

Pedro Leyenda / Baiona

Que che inspirou a te converter en profesor de judo e que che apaixoa máis de ensinar este deporte?

A miña inspiración foi o meu mestre, a súa forma de transmitir os valores que este deporte representa e a súa maneira de empatizar e axudar ao seu alumnado para crecer tanto deportiva como persoalmente, o cal responde á segunda pregunta, ver crecer ao meu alumnado é o que mais me apaixoa.

Como logras que o teu alumnado se divirta mentres practican judo?

O máis importante, baixo o meu punto de vista, é conseguir crear un ambiente distendido e alegre, incorporar xogos adaptados ás diferentes idades, fomentar o traballo en equipo e facer partícipe ao alumnado na toma de decisións.

Que estratexias usas para axudar ao estudantado a que poida afrontar desafíos durante a súa aprendizaxe?

Cada alumno ou alumna é diferente, tento comprender as súas inquedanzas e adaptarme ao que cada un necesita en cada etapa da súa formación.

Como logras transmitir os valores como o respecto e a disciplina nas túas clases de judo?

Incentivando a empatía e ofrecendo unha retroalimentación construtiva, corrixindo os comportamentos desaxeitados dun-

Momento dun ippon durante unha competición de judo. / AARÓN GARABATOS

ha forma positiva e axudando ao meu alumnado a reflexionar sobre as súas accións e como poder mellorar.

Podes compartir algunha anécdota divertida ou memorable da túa experiencia como profesor de judo?

Anécdotas divertidas vívense cada día, a inocencia e sinceridade das crianzas é marabillosa e non hai día que non me leve unha anécdota divertida a casa. Creo que temos moito que aprender delas e da súa forma de afrontar os problemas diarios.

Que crees que fai que o teu estilo de ensino de judo sexa único e diferente?

Aarón Garabatos Mosquera nun encontro deportivo. / AARÓN GARABATOS

A relación que teño co meu alumnado. Tendo ser o máis próximo posible, que non me vexan coma un líder autoritario, senón como un amigo no que confiar para so-

lucionar as súas inquedanzas deportivas e persoais.

Que aspectos do judo consideras máis gratificantes de ensinar ao teu alumnado?

O máis gratificante é conseguir transmitir os valores que o judo me ensinou: o respecto, a honestidade, o autocontrol, a honra, a coraxe....

Valoro máis o crecemento persoal que o deportivo

Que beneficios cres que achega o judo mais aló do ámbito deportivo?

O judo achega ao alumnado un crecemento a nivel persoal e a interiorización dos valores que este deporte representa. //

Espabila!

dieta atlántica
Alimenta a saúde

Unha dieta moi nosa para unha vida moi sa.

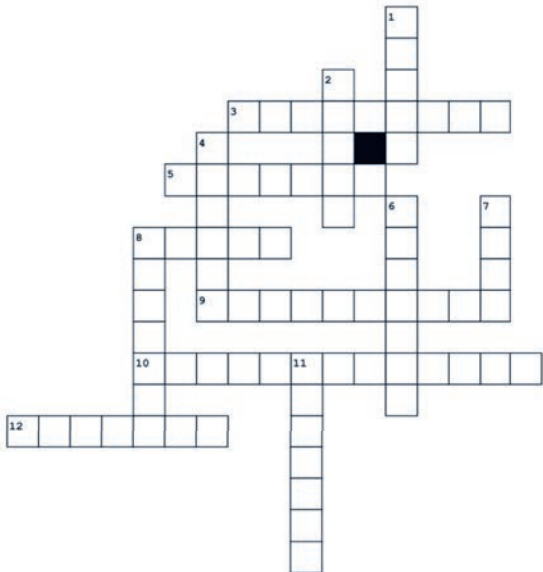
Sabías que a dieta Atlántica favorece o desenvolvemento intelectual?

Moitos dos alimentos que forman parte da dieta Atlántica, como o peixe azul (xarda, bocarte, sardiña) son fonte de minerais, ácido fólico e vitaminas A e B12, nutrientes que contribúen a mellorar a concentración, a memoria e a aprendizaxe.

Vegalsa

comerico vive san

ENVIRONMENT

- Across
- 3. Damage caused to water, air, etc. by harmful substances or waste.
 - 5. To damage something so badly that it cannot be used.
 - 8. To use something again.
 - 9. A violent movement of the earth.
 - 10. The significant variation of average weather conditions becoming, for example, warmer, wetter, or drier—over several decades or longer.
 - 12. To keep safe or in good condition.
- Down
- 1. To use too much of something or use something badly when there is a limited amount of it.
 - 2. A large amount of water covering an area that is usually dry.
 - 4. To become or to make something become smaller in size, amount, degree, importance, etc.
 - 6. A long period when there is little or no rain.
 - 7. To not use too much.
 - 8. To make used paper, plastic, glass, etc. into new materials.
 - 11. An extremely large wave caused by a violent movement of the earth under the sea.

CROSSWORD: READ THE DEFINITIONS AND FILL IN THE CORRECT ANSWERS.

2º ESO

ADJECTIVES FOR EMOTIONS

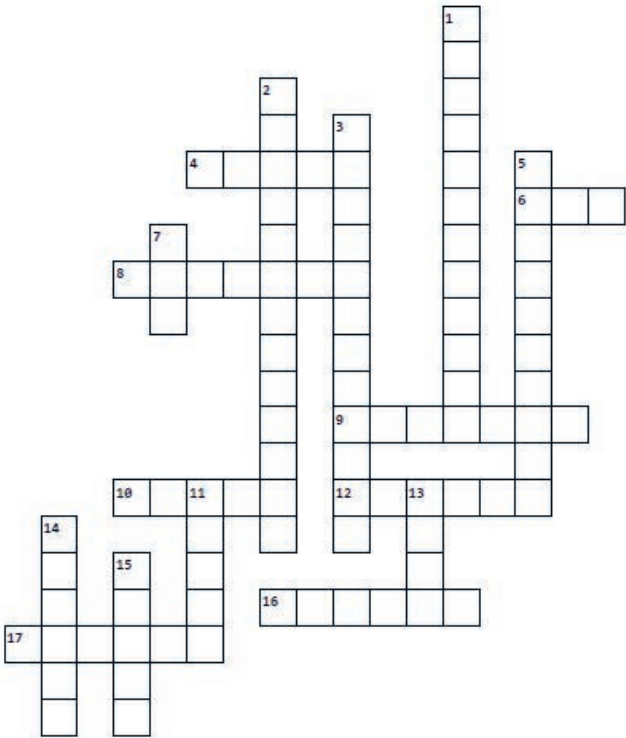

- Confuso / a --> C _____
Miserable --> M _____
Hambriento / a --> H _____
Bien --> F ____
Divertido / a --> F _____
Excitado / a --> E _____
Contento / a --> H _____
Descontento / a --> U _____
Cansado / a --> T _____
Enfadado / a --> A _____
Aburrido / a --> B _____
Enojado / a --> M ____
Nervioso / a --> N _____
Triste --> S ____
Asustado / a --> S _____
Sediento / a --> T _____
Enamorado / a --> I _____

WORD SEARCH: LOOK FOR THE ADJECTIVES WHOSE BEGINNING IS GIVEN TOGETHER WITH THEIR TRANSLATION.

3º ESO B

Write the name of a teacher who looks like...

- Across
- 4. Hercules
 - 6. Anna (Frozen)
 - 8. Belén Rueda
 - 9. Guardiola
 - 10. Cleopatra
 - 12. Jasmine
 - 16. Cuella de Vil
 - 17. Manuel Turizo
- Down
- 1. Ángel Rodríguez
 - 2. Sofía Loren
 - 3. Katy Perry
 - 5. Mother Gothel
 - 7. Colette Tatou (Ratatouille)
 - 11. Pablo Iglesias
 - 13. Geronimo Stilton
 - 14. Merida (Brave)
 - 15. Velma (Scooby Doo)

3º ESO A

TUESDAY	SATURDAY	THURSDAY			
WEDNESDAY		FRIDAY			SATURDAY
			MONDAY	FRIDAY	TUESDAY
		MONDAY	WEDNESDAY		
SATURDAY	THURSDAY			MONDAY	
	FRIDAY		SATURDAY	THURSDAY	WEDNESDAY

SUDOKU: PLACE ONE TERM IN EACH EMPTY BOX SO THAT EACH ROW, COLUMNS AND SIX-BOX SQUARE CONTAINS EACH OF THE WORDS LISTED BELOW.

MONDAY,TUESDAY,WEDNESDAY,THURSDAY,FRIDAY,SATURDAY.

1º ESO

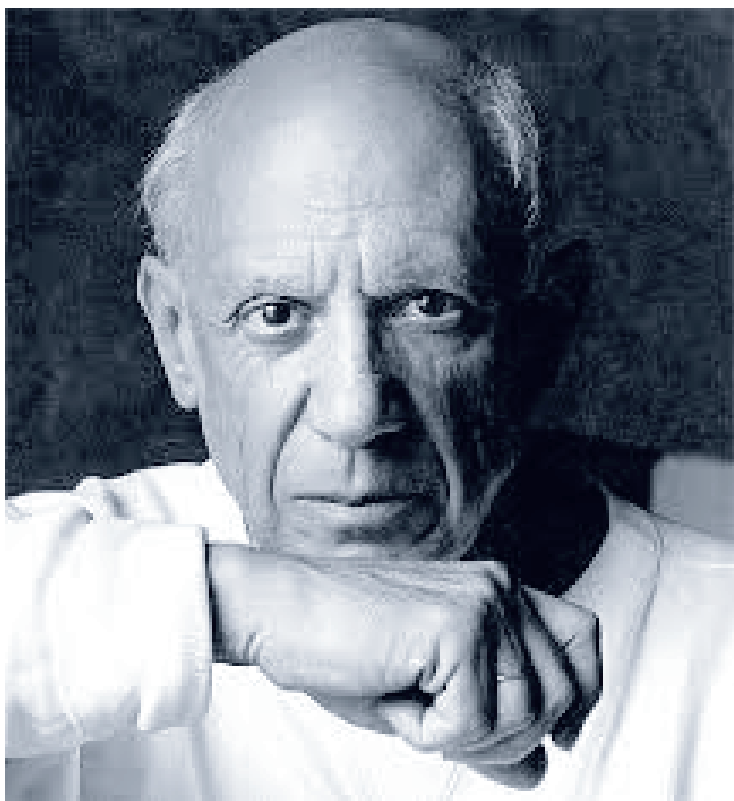
RIDDLES

How many of these do you think you can solve?

- Two fathers and two sons are in a car, yet there are only three people in the car. How?
- Three doctors said that Bill was their brother. Bill says he has no brothers. How many brothers does Bill actually have?
- If I have four brothers and each brother has four brothers, how many brothers are we?
- What has to be broken before you can use it?
- What has many keys but can't open a door?
- What has one head, one foot and four legs?
- What is so fragile that saying its name breaks it?
- What three numbers, none of which is zero, give the same result whether they are added or multiplied?
- The person who makes it doesn't need it; the person who buys it doesn't use it; the person who uses it can neither see nor feel it. What is it?
- The day before yesterday I was 21, and next year I will be 24. When is my birthday?

CUALE 3º ESO

Riddles Solutions
1. They are a grandfather, father and son.
2. None. He has three sisters.
3. Five.
4. An egg.
5. A piano.
6. A bed.
7. Silence.
8. One, two and three.
9. A coffin.
10. 31st December. Today is 1st January.

Imaxe de Pablo R. Picasso. //INTERNET

Picasso: o artista, o xenio

Coñecendo a un dos maiores artistas do século XX

5º A Primaria / Baiona

Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno Cipriano de la Santísima Trinidad Ruiz Picasso naceu en Málaga un 25 de outubro de 1881. Comezou a pintar aos 8 anos. Viviu en Málaga, A Coruña, Barcelona e París.

Algunhas das súas etapas máis importantes:

- **Etapa azul:** comeza tras o suicidio do seu amigo Casagemas (en 1901). Picasso está sumido nunha fonda tristura. Nesta época pinta pobres, mendigos, enfermos... Tamén comeza a asinar co seu apelido materno.

- **Etapa rosa:** como di o refraneiro, “non hai mal que 100 anos dure”, así que en 1904 namorou de Fernande Olivier, é polo tanto unha época de ledicia. Nesta época pinta a xente do circo, retratos... En 1907, influenciado polas máscaras africanas, co seu cadro “As señoritas da rúa Aviñón” revoluciona o mundo da arte. Picasso fragmenta as figuras humanas en figuras case xeométricas, vistas desde diferentes perspectivas. Así nace o Cubismo.

Non só foi pintor, tamén fixo esculturas, cerámicas, gravados...

Finou o 8 de abril de 1973 en Mougins (Francia), tiña 91 anos e, ata a noite anterior, sempre estivo pintando.

Picasso e o Guernica

O Guernica é un dos cadros máis famosos de Picasso.

Para entendela debemos ter en conta o contexto histórico do momento. Guernica, é unha vila situada no País Vasco que foi bombardeada en 1937 durante a Guerra Civil española pola lexión Cóndor alemana. O bombardeo acabou coa vida de 127 persoas.

Ese mesmo ano, Picasso impactado pola guerra pinta este cadro que na actualidade atópase no Museo Reina Sofía (Madrid). Trátase dun óleo sobre lenzo onde se mesturan os estilos cubista, expresionista e surrealista. É unha obra de grandes dimensións (3,5m de alto x 7,8 m de ancho) en que o artista non quere facer uso das súas características vivas cores, empregando tan so o branco, o gris e o negro.

Na guerra e na paz a través dos ollos de Picasso

"O Guernica" e "Ramo de flores", dúas obras para achegármonos á guerra e á paz

5º A Primaria e 6º Primaria / Baiona

Os noticiosos todos os días abren coas tristes novas que chegan da guerra tras a invasión de Ucraia (por parte de Rusia) e da guerra na franxa de Gaza.

Para conmemorar o Día da non Violencia e a Paz, o alumnado de 5º A e 6º elaboramos nos corredores do centro unha exposición, baixo o lema “Na guerra. Na Paz”.

Nesta ocasión, o fío condutor foi a análise e reprodución de dúas das obras de Picasso: “O Guernica” e “Ramo de flores”.

O Guernica

Despois de visualizar o cadro e dialogar sobre as nosas primeiras impresións, decidimos pescudar sobre cada unha das figuras que o compoñen e o seu simbolismo. Neste cadro aparecen nove personaxes: catro mulleres, un cabalo, un touro, un paxaro, unha lámpada e un home. Imos analizar as que máis nos impresionaron.

O touro. É o único personaxe que mira á fronte. Está aterrado ao ver e escoitar, coas súas orellas afiadas, a masacre.

Nai con fillo morto en brazos. Imita a Piedade. A cabeza do neno está caída e os seus ollos carecen de pupilas. Os ollos da muller e a súa lingua afiada representan a dor, o terror.

O soldado/ guerreiro morto. O soldado está no chan, decapitado e co brazo mutilado. Representa a todos aqueles que combateron. Na man ten unha espada rota da que nace unha flor, símbolo da esperanza.

Alguns dos traballos que fixemos sobre o Guernica. //PANCHI

Pequeno detalle da nosa exposición. //PANCHI

Alumnado de 5º A coa súa versión de "Ramo de flores". //PANCHI

O cabalo. Personaxe central da obra, debido ao seu tamaño e posición. Está ferido por unha lanza e, da súa boca, sae un coitelo que representa, ao igual que na nai, o berro de terror e dor. Este personaxe simboliza a xente, as vítimas.

A pomba. Case invisible, simboliza a paz rota.

Ramo con flores

Picasso debuxou este bosquejo en 1958. En contraposición ao cadro anterior, o primeiro que chama a nosa atención son as súas cores alegres. As liñas seguen a ser sinxelas.

Unha man dá e a outra recibe. Mans anónimas que transmiten amizade, xenerosidade.

Alumnado de 6ºA e 6ºB disfrutando coa poesía, á beira do mar de Baiona. // Verónica Ojea.

Antonio García Teijeiro, o escritor que se mergulla entre os versos do mar

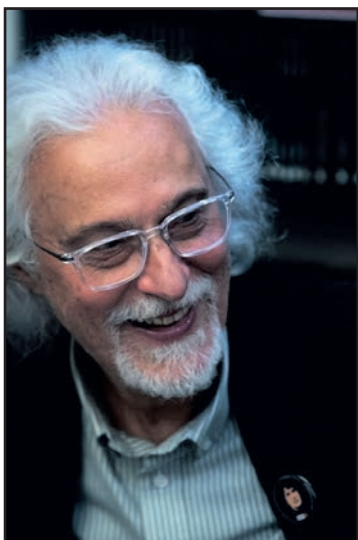
"Levo o mar ben dentro de min. Admiro a súa beleza, a súa enorme extensión, a súa música, os seus aloumiños"

Alumnado 6º de EP

Antonio García Teijeiro (Vigo, 1952) é un dos grandes autores da literatura infantil e xuvenil galega. Nas nosas aulas, moitas das súas obras son compañeiras de pupitre. Como este curso o lema do noso centro é "O mar que nos une", quixemos adicarlle un lugar especial á triloxía á que pertence *POEMAR O MAR*.

Na entrevista que lle fixemos a Antonio, díxonos que gañar o Premio Nacional de Literatura Infantil e Xuvenil no 2017 con esta obra, foi moi significativo para el porque é moi difícil gañalo, xa que entran nel todos os libros de todos os xéneros e idiomas publicados no mesmo ano no Estado. "Gañalo cun poemario en galego dedicado ao mar producíume unha satisfacción moi íntima e emotiva", explicounos.

Xa dende ben cativo, Antonio sentiuse seducido polo mar.

Antonio G. T. // Foto cedida polo poeta

"Vou sempre que podo (e fago por poder) ao mar", asegura.

Recuncho poético na aula. / Merce Coto

Sorprendeunos cando nos confesou que escribira tres ou catro poemas dentro do mar. "Resultou máxico", díxonos.

Din que o veleiro
deixa no mar
bicos e versos
para soñar.

Poemar o mar:
(Xerais 2016)

A poesía de Antonio fainos soñar e lévanos a coñecer grandes poetas que el admira como Rosalía, Xohana Torres, Alberti ou Lorca, que o fascina. Os seguintes versos nacen a partir dos seus:

O mar baila na praia
coa area.
E a luz róuballes o brillo
ás estrelas.
A neve deixa uns panos nas
verreas.
E os peixes, a ledicia
nas mareas.

No xardín do poeta.
(Xerais 2022)

Estes e outros poemas recitámolos na inauguración da exposición "Versos a MAREs", de aprendizaxe cooperativa, na que Antonio García Teijeiro foi o noso invitado especial. Nese acto, que organizamos xunto co profesorado e alumnado que está na formación do Programa CA/AC, os mares do poeta foron os grandes protagonistas. Dos poemarios que lemos e do blog "Versos e Aloumiños" que visitamos, saíron os mares con trenzas de espuma, os mares que miran cuns ollos inmensos, o mar de tinta verde e tamén o mar que anda murcho polo lixo que o fire.

Sobre o coidado da natureza, do noso mar, reflexionamos moito despois de escoitar a Antonio e ao seu grande amigo, o cantautor Paco Ibáñez, recitando e cantando xuntos o poema:

Que ocorre na Terra?
Paseniño, paseniño.
(Xerais 2018)

"A poesía non se ensina. A poesía contáxiase"

Cando lle recordamos a súa época de mestre, Antonio fíxonos a reflexión de que a poesía non se ensina, a poesía contáxiase, "soa no aire, en voz alta nas aulas, lese con ledicia e repítese todos xuntos". Insiste en que hai que crer no que se fai e asegura que, a través do afecto, conséguese magníficos resultados.

Con máis de cen libros publicados de diversos xéneros, non pensa deixar de escribir nunca. "Talvez publicar o pense algo máis", comenta. Para Antonio, escribir é unha necesidade e, mentres as forzas llo permitan, endexamais deixará de facelo. Nós, namorados do seu traballo, agradecemosllo. A poesía axúdanos a expresar os nosos sentimentos, as nosas emocións. Cando lemos e cando creamos poesía, coñecemos un pouco mellor a nós mesmos e aos demais.

En todo o percorrido poético de Antonio, a persoa que máis o apoiou sempre foi a súa muller, a súa compañeira de moitos anos, Susi. "Non era doado con dous fillos que estaban a medrar e coas moitas horas que tiña que dar clase", lembra. Susi axudouno (e segue a facelo) en todo, mesmo pasándolle a máquina o que el escribía naqueles anos nos que os ordenadores non existían. "Sen ela, nada sería o mesmo" Os nenos e as nenas que tivemos a oportunidade de compartir un tempo con Antonio e a súa obra, aseguramos que sen persoas coma el, sen poetas así, nada sería o mesmo.

Quedará con nós, para sempre, a súa pegada.
Bicos e versos salgados. //

BELÉN PÉREZ ALBORÉS / Condutora de transporte escolar

"As nenas da miña idade levaban a carpeta forrada con Bon Jovi. Eu levaba autobuses e camións"

3º ESO / Baiona

Belén Pérez é veciña de Tomiño e leva 5 anos dedicándose ao transporte escolar e vains contar a súa experiencia.

-Cantos anos levas traballando de chófer de autobús?

-Pois a verdade é que moi pouco, comparada cos meus compañeiros; eu agora fago cinco anos en outubro e sempre tiven ganas, pero por motivos laborais funo deixando e saquei o carné hai cinco anos.

-Gústache o teu oficio ou preferirías traballar doutra cousa?

-Desde que tiña a vosa idade cando ía a escola, as nenas da miña idade levaban a carpeta forrada con Bon Jovi. Eu levaba pegatinas de autobuses e camións para forralas. Mais tardei un pouco porque tiña un bo traballo e non quería saír da rutina. O que me salvou foi que o meu xefe xubilouse e decidín sacar o carné de autobús.

-Traballaches nalgún outro oficio antes de comezar como condutora de autobús?

-Si, tiven varios; eu traballei dezasete anos de dependenta e encargada nunha tenda de roupa. Despois, estiven nunha fábrica de coches, poñendo pezas, pero faltábame algo e dixer: vou tentar sacar o carné de bus, pensando que coa miña idade e sendo muller (xa que aínda hai moito machis-mo), non ía ter sorte, pero aprobei un sete de outubro e 15 días despois comecei a traballar.

-Pensas que o traballo está ben pagado tendo en conta as condicións?

-Non está ben pagado, xa que é moito tempo traballando. Eu traballo desde as 6 da mañá, indo de colexio en colexio,

contando tamén excursións. Ademais, sófrese o risco de ter algún accidente e mancar a alguén que estea dentro do autobús.

-Cantas horas dura a túa xornada laboral?

-Por contrato dura 8 horas, pero hai veces que soamente fago 6 horas e, a veces, fago 15. Ata 15 horas é legal mentres se teña un descanso de entremedias.

-Cantas vacacións tes?

-Normalmente debería ser un mes, pero depende un pouco se cadran en verán ou inverno. As vacacións de Nadal nos centros escolares son aproveitadas para darnos uns poucos días de descanso. Adoita ser un mes.

-Como repartes o teu tempo entre o traballo e a túa vida persoal?

-Pois eu trato de aproveitar os ocos que teño. Vou a catro colexios pola mañá, e cando acabo adoito ir á miña casa e fago as miñas cousas. Logo como moi cedo, porque teño que comezar cos coles outra vez, vou a cinco colexios pola tarde, e hoxe, un exemplo, teño unha excursión ata as nove da noite. Para aproveitar o tempo adoito levar unhas zapatillas e un libro, se vai bo día, camiño, e se está malo, leo.//

SUSANA FERNÁNDEZ LORENZO / Servizo de limpeza

A orde e a limpeza son fundamentais para o bo funcionamento dun centro de ensinanza

"No tempo da pandemia sei que este traballo foi moi difícil de realizar, porque había unha enorme obsesión por desinfectarlo absolutamente todo"

1º ESO / Baiona

Susana Fernández Lorenzo é unha das persoas responsables de manter nas mellores condicións de hixiene todas as dependencias e os aparellos do C.P.I. de Cova Terreña, no Concello de Baiona. O alumnado identifícaa como unha figura sempre presente, a diario, na organizada vida deste colectivo social.

Consideras que é difícil ou fácil realizar este traballo que fas ti?

Hai cousas fáciles e cousas moi boas, como son as vacacións de verán, por exemplo, pero tamén hai, por suposto, outras cousas malas, como son as dificultades de limpar os baños, concretamente.

Como podería o alumnado de Cova Terreña facilitarvos a tarefa?

Axudaríanos moitísimo que mantivesen minimamente os seus aseos limpos, que tivesen máis coidado, que non pintasen as mesas e recollesen un pouco as aulas.

Entón, poderíase dicir que che estamos dando moito traballo?

Non, moito traballo tampouco é que nos deades, porque en xeral sodes, case todas e todos, boa xente, aínda que tamén é certo que ocorren algunhas cousas, ás veces, que non vou contar aquí (risas).

Lémbreste se hai algunha aula neste centro que sexa especialmente sucia ou desordenada?

Si: eu diría que as aulas de 1º e de 2º cursos de educación primaria. Como se trata de nenos e nenas de curta idade, utilizan as famosas "plastilinas", que

son moi difíciles de retirar das mesas e do chan.

Cal é o teu horario laboral?

O meu cadro horario é o seguinte. Mirade: son cinco días laborais por semana, é dicir, os días de clase; os luns, traballo desde as 14:00 h. ata as 19:45 h., mentres que de martes a

venres fágoo de 13:00 h. a 18:00 h.

Cantas persoas vos ocupades de manter a limpeza neste centro escolar?

Agora mesmo soamente estamos dúas persoas para todo este edificio, porque unha terceira está temporalmente de baixa. Cumprimos as dúas as mesmas quendas e repartímonos o traballo por zonas para organizarnos con maior eficiencia.

Cal é o apartado que máis che gusta entre todo o que fas?

Como xa dixeran antes, o mellor é o tempo de vacacións, porque nunca tiven tantas na miña vida, e tamén me gusta falar coa xente nova, pois no meu antigo emprego tiña que traballar eu soa.

Traballaches algunha vez noutros colexios ou institutos?

Non, nunca me coincidiu. Levo tan só tres anos empregada

neste sector; antes, eu traballaba noutra empresa moi diferente da de agora, no Concello de Nigrán, no polígono de Porto do Molle.

Pensando nas especiais circunstancias que se viviron naquela época, supoñemos que para ti resultou moito máis duro facer este traballo durante o longo período da famosa pandemia do coronavirus?

Por aqueles meses tan difíciles, eu aínda non tiña este posto, pero sei ben que, certamente, debeu de ser moi difícil, porque había ordes obsesivas de desinfectalo todo por completo.

Gustaríache cambiar e ter outro emprego diferente?

Nestes momentos, pódоче dicir que non, porque isto non me supón nin preocupacións nin estrés; antes traballaba nunha oficina e éravos todo bastante máis complicado, mesmo tiña que facer algunhas das tarefas na miña propia casa.

Cando chegaches por primeira vez a este centro, que pensaches?

Sempre notei que está ben, que de verdade se xestionan ben as cousas; ademais, aquí está moi contenta tamén a miña filla, e este detalle, loxicamente, é un factor moi importante para min, como nai que son. Por outro lado, eu lévome de marabilla coas profesoras e profesores, e con todo o alumnado en xeral.

Moitísimas grazas, Susana, por atendernos. Aquí rematamos a nosa entrevista. Moi amable.

Nada. Encantada de axudarvos. Grazas a vós.//

TERSI / Coidadora no centro

Tersi, a nosa coidadora, no CPI de Cova Terreña. /RUBÉN N.

Alma de coidadora

A figura da coidadora é esencial para a inclusión do alumnado

4º A e B ESO/ Baiona

Tersi, de nome completo Tár-sila, é coidadora de nenos con dificultades no CPI do Cova Terreña. Sempre a vemos polos corredores, pero non sempre temos moi claro cal é o seu cometido ou como chegou ata aquí.

Que é unha coidadora?

A profesión de coidadora ten como función principal apoiar e axudar ao alumnado con necesidades especiais ou específicas, como manter a súa hixiene, axudar coa súa alimentación e colaborar cos titores ou docentes responsables dos nenos.

Por que decidiches adicarte a este traballo?

Fixen un curso para nenos con dependencia e un curso de atención sociosanitaria.

E canto tempo levas traballando neste centro?

No Cova Terreña levo cinco anos, antes fixen varias substitucións e traballei nun centro de réxime especial.

Cal é o perfil dos nenos cos que traballas?

Autismo, parálise cerebral, etc. Hai alumnado con máis dificultades que outro.

Cres que sería posible chegar a ter coidadoras en todos os centros escolares?

É imprescindible. Cando non a hai a vida dos nenos con necesidades especiais é moi difícil. Na inclusión dos nenos, o máis importante é tratálos como se trata ao resto, tendo en conta as súas condicións; así non se sinten diferentes e forman parte da sociedade.

Axudas aos nenos e nenas no aspecto social e emocional?

Claro, trato de inculcar valores coma o respecto e, como traballo con alumnado moi diverso, principalmente con alumnos TEA (con trastornos do espectro autista), axudo na súa inclusión social e nas necesidades que teñan.

En xeral como é a túa experiencia traballando con alumnado con dificultades?

Os comezos foron duros, lembro que tiña un alumno con autismo e para min era unha situación difícil. Ao final eu sempre lles collo moi to cariño, precisan máis afecto que man dura e eu quedo contenta cando fan as cousas por si mesmos.

Por último, se tiveras que definir o teu traballo nunha soa palabra, cal sería?

É difícil, pero se tivera que escoller posiblemente sería observación. //

NOELIA E VÍCTOR / Conserxes do CPI de Cova Terreña

O centro aos pés de Noe e Víctor

Vémolos todos os días, sempre axudando en todo. Agora, ímoslos coñecer un pouco mellor.

Alumnado 2º ESO A, B e 1º ESO A/ Baiona

Noelia e Víctor, Víctor e Noelia, dúas pezas clave no funcionamento diario do CPI de Cova Terreña. Calquera cousa que precisen eles van facer o imposible por conseguirla. Non podemos estar sen eles e grazas a esta entrevista coñecerémolos aínda mellor.

Como era o centro cando chegaches?

Pois había moito que facer. Agora está moito mellor.

Víctor, que é o que máis che gusta do teu traballo?

En realidade gústame todo. Creo que teño un traballo que me fai feliz. Pero se teño que dicir unha cousa que me gusta moito é preparar o salón de actos para as obras de teatro.

E como tes tanta enerxía de boa mañá?

Ben, teño enerxía as vinte e catro horas do día porque, á marxe de que eu son moi activo, tomo o de traballar coma un hobby.

E ti, Noe, cando empezaches a traballar aquí?

Eu fixenme funcionaria de educación no ano 2005, pero ao centro cheguei no 2006.

Como foi a túa primeira impresión ao chegar aquí?

Gustoume, porque viña dun instituto con nenos maiores e o traballo con nenos máis pequenos pareceume moi acolledor.

Víctor, para tí o mellor do Cova Terreña que é?

O mellor deste centro, sen dúbida, son as persoas. A verdade é que me sinto moi cómodo e gústame estar con todo o mundo.

E que fas no teu tempo libre?

Noe e Víctor nunha das súas divertidas poses. / RUBÉN N.

No meu tempo de lecer cuido do meu fillo e tamén da miña nai, que xa ten uns anos e precisa algo de axuda.

"Hai anos, uns nenos preguntaron se tiñamos caracois"

vezes. Digo que o traballo non cambiou moito porque o meu fillo está estudando aquí no colexio e, se lle pasa calquera cousa, podo estar preto del enseguida.

Tes algunha anéctoda divertida para contar?

Fai moitos anos uns nenos preguntaron se tiñamos caracois, xa que pensaron que na conserxería había de todo. Outra vez, unha nena saiu de clase e preguntoume canto medía unha escaleira.

E a ti, Víctor, cal foi o traba-

llo máis extraño que che encargaron?

Tal vez no momento pareceume raro algún encargo, pero pensei que tería os seus motivos e xa non me pareceu tan extraño. O importante é axudar en todo o posible.

Por certo, se precisas axuda con algo a quen lla pides?

Pido axuda ao profesorado, sen facer distincións, ou á directora. O importante é manter a boa relación entre o profesorado, o alumnado máis eu.

Por último, aos dous, se tivésedes que dar un consello a outro conserxe novo, que lle diríades?

O consello máis importante e fundamental para calquera conserxe é que ten que estar por devoción, implicación e que se sinta feliz. Tamén é importante que o traballo te encha e que esteas contento, porque disto último depende a túa actitude no traballo. //

XOVES

13 de xuño de 2024

Fundado en 1853 por don Ángel de LEMA

FARO da escola

© FARO DE VIGO, S.A.U. • Prohibida toda reproducción a efectos del artículo 32.1 párrafo segundo, de la Ley de Propiedad Intelectual. Esta publicación no puede ser reproducida, ni en todo ni en parte, ni registrada en, o transmitida por, un sistema de recuperación de información, en ninguna forma ni por ningún medio, sea mecánico, fotoquímico, electrónico, magnético, electroóptico, por fotocopia, o cualquier otro, sin el permiso previo por escrito de la editorial.

ISSN 1131-8163 D.L. PO-1519-58

A grand travelling of new experiencies

Ever since she was young, Anjika dreamed of discovering new places and cultures. Being a conversation assistant in Baiona gave her the opportunity to fulfill this dream

3º ESO / Baiona

Anjika was born in Singapore in 2002. She always loved Spanish culture, music, gastronomy, traditions and people. Learning Spanish at school reinforced her interest in this country, making it her ideal destination for this adventure. She first came to Spain some years ago, and she went to Madrid, Barcelona and Sevilla; but she didn't come to Galicia.

Before coming, she thought that Spain would be a place with lots of people and things to do, like going to parties; but Baiona is smaller and quieter, although she loves it anyway. Her relatives and friends were very surprised by her, because they knew that she loved exploring new things, and they were a little worried, because it was her first time living alone, and outside of Singapore, but they loved Baiona. Her father came to Baiona with her the first time, and her mother came a year later, but before coming, her parents were also worried about safety, or about if the language would be a problem. She and her parents and relatives didn't know much about Baiona, but they knew a lot about other parts of the country.

About her life when she was in Singapore, she graduated from university with a degree in Business and Marketing. She was ceramics teacher for around one year after graduating. She started ceramics in 2020, and she taught herself so she could

Anjika with some of her students in Baiona. / 3º ESO

At first, being alone without family and not speaking fluent spanish were some of her biggest challenges

Anjika posing in front of the landscape in Singapore. / 3º ESO

teach other people. She turned that hobby into a profession. Then, she decided to be conversation auxiliary, because she wanted to explore living outside of Singapore, and her Spanish professor in university recommended her to become a conversation auxiliary in Spain.

What impressed her most about Baiona was the nature that surrounds it, a contrast to the urban life of Singapore. The beach, the mountains and the green landscapes enchanted her from the first moment. Contrary to her expectations, Anjika found the people of Baiona friendly. She felt accepted and loved by everyone, who was curious about her culture and country. She was able to establish a strong circle of friends who showed her how to live life as a true Spaniard. She went to festivals like Arribada and Reconquista where she tried local foods. She learned so much about our past and traditions through these festivals and she found it very interesting that the festivals have a medieval theme. The costumes people wear and the decorations were so unique to her but very interesting, she even dressed up with a costume!

Adapting to a new country, language and lifestyle was not easy for her. At first, being alone without family and not speaking fluent spanish were some of her biggest challenges. However, over time she managed to overcome these difficulties and adapt to her new reality.//